

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

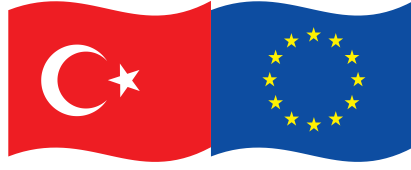
BİREYSEL BAŞVURU USÛLÜ ve KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ

**Anayasa Mahkemesine
Bireysel Başvuru Sisteminin
Desteklenmesi Ortak Projesi**

**Joint Project on Supporting
the Individual Application to the
Constitutional Court in Turkey**

EĞİTİM MODÜLÜ

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

BİREYSEL BAŞVURU USÛLÜ ve KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ

Bu kitap Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilen ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölen Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi kapsamında hazırlanarak basılmıştır.

Projenin ihale makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

© Council of Europe/Avrupa Konseyi, 2018

Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi

Hazırlayan

Doç. Dr. Tolga Şirin

Proje kapsamında hazırlanan bu eğitim modülüne, çalışma gruplarına katılımlarıyla, eğitimler sırasında verdikleri geri bildirimleriyle önemli katkılar sunan akademisyen, hâkim, savcı, avukat ve Anayasa Mahkemesi raportörlerine teşekkür ederiz.

Ali Pehlivan (Avukat, İstanbul Barosu)

Dr. Cem Babadoğan (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi)

Hasan Saraç (Raportör, AYM)

Murat Azaklı (Başraportör, AYM)

Semra Buğra (Avukat, Antalya Barosu)

Yılmaz Çınar (Raportör, AYM)

Grafik Tasarım ve Uygulama

Bilge Bostan

Baskı

MRK BASKI VE TANITIM HİZM. TİC. LTD. ŞTİ

1354. Cad. 1357. Sok. No: 43

Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0312) 354 54 57

Faks: (0312) 385 79 05

MODÜL 1:	3
Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruya Giriş: Anayasa Mahkemesinin İnceleme Yetkisinin Kapsamı	
MODÜL 2:	13
Bireysel Başvuruda Olağan Hukuk Yollarının Tüketilmesi Kuralı ve Başvuru Süresi	
MODÜL 3:	21
Açıkça Dayanaktan Yoksunluk	
MODÜL 4:	29
Usûlüne Uygun Başvuru Yapma ve Nitelikli Dilekçe Hazırlama	
EKLER:	37
MODÜL 1	37
EK-1: Anayasanın 148'nci Maddesi	39
EK-2: Almanya, Fransa, Türkiye İstatistikleri	40
EK-3: 2012 Yılından İtibaren Türkiye'den AİHM'e Giden Davalardaki Düşmeyi Gösteren İstatistik Tablosu	41
EK-4: AYM Kabul Edilemezlik İstatistikleri Tablosu (2012-30.06.2018)	42
EK-5: 6216 Sayılı Kanununun 45'inci ve 46'ncı Maddeleri	43
EK-6: Kurgusal Olaylar (Kişi Yönünden Yetki)	44
EK-7: Kurgusal Olaylar (Kişi Yönünden Yetki)	47
EK-8: Kurgusal Olaylar (Konu Yönünden Yetki)	48
EK-9: "Anayasada Güvence Altına Alınmış Temel Hak ve Özgürlükler" ve "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki Hak ve Özgürlükler" Karşılaştırması	51
EK 10: Yargı Denetimine Kapalı Alanlar Çalışması	53
MODÜL 2	54
EK-1: Gazete Haberi	54
EK-2: Kurgusal Olay Çalışması (Ceza Yargılamasında Müdahale Biçimleri ve Başvuru Yolları)	55
EK-3: Kurgusal Olay Çalışması (Müdahale Tipine Göre Tüketilecek Yollar ve Başvuru Süre Başlangıcı)	56
EK-4: Kurgusal Olay Çalışması (Başvuru Sürelerinin Başlama Anı)	58
EK-5: Ek Çalışma	60

MODÜL 3

<i>EK-1: AYM'nin Açıkça Dayanaktan Yoksunluk İstatistiği</i>	61
<i>EK-2: Kurgusal Dilekçe (Kanun Yolu Başvurusu)</i>	61
<i>EK-3: Kurgusal Olay (Bir İhlâlin Olmadığının Açık Olduğu Başvurular ve Temellendirilmemiş Şikâyetler)</i>	62 64
<i>EK-4: Eşleştirme Çalışması (Dilekçede Bulunması Gereken İfadeler)</i>	67

MODÜL 4

<i>EK-1: Gazete Haberi</i>	68
<i>EK-2: Bireysel Başvuru Formu</i>	68
<i>EK-3: İdari İnceleme Kontrol Listeleri</i>	69
<i>EK-4: Esasa İlişkin İnceleme Listesi</i>	70
<i>EK-5: Farklı Unsurlar Yönünden Farklı İhlâl Örnekleri</i>	73
<i>EK-6: Örnek Olay (Kristal-İş)</i>	76 77

MODÜL 1:

- Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruya Giriş:
Anayasa Mahkemesinin İnceleme Yetkisinin
Kapsamı

Süre

→ 100 dk.

Hedef Grup

→ Avukatlar

Grup Büyüklüğü

→ 24 kişi

Kazanımlar

Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun anlamını, bu mekanizmanın Anayasa Mahkemesine tanıdığı yetkilerin sınırlarını tanımlar.

Hangi haklar bağlamında kimlerin bireysel başvuru yapabileceğini ayırt eder.

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin konu ile ilgili içtihatlarından örnekler verebilir ve hangi temel haklara müdahale yapıldığının nitelemesini yapabilir.

Kapsam

- Anayasa Mahkemesinin kişi yönünden yetkisi: “Mağdur Statüsü”
 - Kişisellik, güncellik, doğrudanlık
 - Doğrudan mağdurluk
 - Dolaylı mağdurluk
 - Potansiyel mağdurluk
- Ortak Koruma Alanı
 - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye’nin Taraf Olduğu Ek Protokoller Kapsamındaki Haklar
 - Anayasada Yer Alan Haklardan Bireysel Başvuru Konu Edilebilenler
- Bireysel başvuruya konu edilemeyen alanlar
 - Yasama işlemleri ve düzenleyici idari işlemler,
 - HSK (ihraç kararları hariç), YAŞ (terfi ve emekliye ayırma hariç), YSK, Spor Tahkim Kurulu, Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler gibi Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler.

Kaynaklar

- **Temel metinler**
 - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), Madde16, 34
 - Anayasa, Madde 16, 148
 - 6216 sayılı Kanun (AYM Kanunu), Madde 45, 46 ve 48
- **Kurgusal olaylar (Ek-5, Ek -6 ve Ek-7)**
- **Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlükler” ve “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki hak ve özgürlükler” karşılaştırması (Ek-8)**
- **Yargı denetimine kapalı alanlar çalışması (Ek-9)**
- **Esinlenen Bazı İctihatlar/Özetleri**
- **AYM Kararları**
 - Onurhan Solmaz başvurusu, 2012/1049
 - Özge Kaya başvurusu, 2014/11084
 - Mansur Yavaş başvurusu, 2014/5425
 - Halil Üstündağ başvurusu, 2013/5062
 - Ercan Boykız başvurusu, 2014/15465
 - Mustafa Gürkan başvurusu, 2013/7304
 - İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi başvurusu, 2013/1430
 - Türk Pediatrik Onkoloji Grubu Derneği başvurusu, 2012/95
- **AİHM Kararları**
 - Uzun/Türkiye, 10755/13
 - Koç ve Tambaş/Türkiye, 46947/99, 24/02/2005
 - Albayrak/Türkiye, 38406/97, 31/01/2008
 - Caraher/Birleşik Krallık, 24520/94, 11/02/2000
 - Çelikkbilek/Türkiye, 27693/95, 31/05/2005
 - Kurt/Türkiye, 24276/94, 25/05/1998
 - Russian Conservative Party of Entrepreneurs ve diğerleri/Rusya, 55066/00, 11/01/2007

Ekler

- **Ek-1:** Anayasanın 148’nci Maddesi
- **Ek-2:** Almanya, Fransa, Türkiye İstatistikleri
- **Ek-3:** 2012 Yılından İtibaren Türkiye’den AİHM’e Giden Davalardaki Düşmeyi Gösteren İstatistik Tablosu
- **Ek-4:** AYM Kabul Edilemezlik İstatistikleri Tablosu (2012-2017)
- **Ek-5:** 6216 Sayılı Kanununun 45 ve 46’ncı Maddeleri
- **Ek-6:** Kurgusal Olaylar (Kişi Yönünden Yetki)
- **Ek-7:** Kurgusal Olaylar (Kişi Yönünden Yetki)
- **Ek-8:** Kurgusal Olaylar (Konu Yönünden Yetki)
- **Ek-9:** “Anayasada Güvence Altına Alınmış Temel Hak ve Özgürlükler” ve “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki Hak ve Özgürlükler” Karşılaştırması
- **Ek 10:** Yargı Denetimine Kapalı Alanlar Çalışması

GİRİŞ

Dikkat Çekme

Yöntem: Anlatım, Soru-Yanıt, Örnek olay, Tartışma

- Eğitime başlamadan önce 1 no.lu görselin (Anayasanın 148'nci maddesine ilişkin **Ek-1**) ekrandaki projeksiyonda yansımış olduğundan emin olun. Bu, katılımcıların derse başlamadan önce Anayasanın 148'nci maddesine aşına olmalarını sağlayacaktır.
- Derse başlarken, 2 no.lu görseli (**Ek-2: Almanya, Fransa, Türkiye istatistikleri**) projeksiyona yansıtın. Projeksiyon, Almanya, Fransa ve Türkiye hakkında 1959-2017 yılları arasında verilen kararların sayısını göstermektedir. Katılımcılara, üç ülkenin AİHM istatistikleri arasında ne gibi bir farklılaşma olduğunu sorun.
- Katılımcıların, Türkiye'de insan haklarına saygının düzeyine ilişkin değerlendirme yapmalarına izin verin. Almanya ve Fransa gibi iki gelişmiş ülke arasındaki istatistiksel farklılaşmanın nedenini sorgulatin.
- Fransa'nın aksine Almanya'da AYM'ye bireysel başvurunun 1950'li yıllardan beri bulunduğu bilgisini paylaşın.
- 3 no.lu görseli (**Ek-3: 2012 yılından itibaren Türkiye'den AİHM'e giden davalardaki düşmeyi gösteren istatistik tablosu**) projeksiyona yansıtın. Türkiye aleyhine AİHM'e yapılan başvurulardaki azalmaya dikkat çekin. Bunun nedeninin bireysel başvuru mekanizması ile bağlantılı olduğunu hatırlatın.
- Dikkat çekme bölümünü, AİHM'in, AYM yolu tüketilmeden yapılan bir başvuruyu reddettiği *Hassan Uzun/Türkiye* kararına dikkat çekerek bitirin.
- Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun AİHM tarafından tüketilmesi gereken etkili bir yol olduğunu söyleyerek dikkat çekme bölümünü sonlandırın.

Güdüleme

- 4 no.lu görseli (**Ek-4: Bireysel başvuruların kabul edilemezlik oranı**) projeksiyona yansıtın. Görsel, AYM'ye yapılan bireysel başvuruların kabul edilemezlik oranlarını göstermektedir. Bu başvurulardaki kabul edilemezlik oranının yüksekliğinde, bireysel başvuru yolunun kendine özgü niteliklerini dikkate almayan, başarısız dilekçelerin de payı olduğunun altını çizin.
- Avrupa ülkelerinde anayasa usûl hukukunun, tıpkı medeni usûl hukuku, ceza usûl hukuku gibi özel bir ders konusu olduğunun, bu nedenle ticaret hukuku avukatlığı, ceza hukuku avukatlığı gibi anayasa hukuku avukatlığı şeklinde bir uzmanlıktan bahsedildiğini belirtin. Şu şekilde bir cümleyle güdülemeyi sonlandırın:

"Bu eğitim sayesinde alanda profesyonelleşme yolunda gelişme kaydedeceksiniz."

Gözden Geçirme

- Şu tür bir cümleyle gözden geçirme yapınız:

"Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvuruda ileri sürülebilecek hakkın hem Anayasa hem de AİHS'te düzenlenmesi gerekir. 'AİHS'teki haklar' ifadesi, Türkiye'nin taraf olduğu ek protokolleri de kapsar. Bireysel başvurunuzun konusunun AYM'nin yetkisi içinde olması yeterli değildir. Mağdur statüsüne de sahip olmalısınız. Güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan ihlâl edildiğini iddia eden kişiler bireysel başvuruda bulunabilir."

Hedeften Haberdar Etme

- Burada yapılacak çalışmaların amacının, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru mekanizmasının ne anlama geldiğinin genel olarak kavranması ve bu yola kimlerin hangi konular yönünden başvurabileceğinin anlaşılması olduğunu belirtin.

Ayrıca, şu tür bir cümle kurabilirsiniz:

“Değerli katılımcılar, bu modülü tamamladıktan sonra AYM’nin inceleme yetkisinin, kişi ve konu yönünden kapsamının daha iyi anlaşılmasını ve bu bilgileri çalışmalarınıza yansıtmanızı hedefliyoruz. Böylelikle nitelikli, bilinçli ve kabul edilebilirlik şansı yüksek başvurular yapabilmeyi amaçlıyoruz.”

Geçiş

- Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ne anlama geldiğini anlamak için öncelikle Anayasanın 148’inci maddesine odaklanacağınızı söyleyin. Yeniden 1 no.lu görseli (Anayasanın 148’nci maddesine ilişkin **Ek-1**) ekrana yansıtın. Katılımcıların dikkatini, 148’inci maddenin 3 ila 5’inci fıkralarına çekin.

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.

Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.”

Bu alıntıdaki “herkes” kelimesine ve “Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki” ifadesine vurgu yapın. AYM’nin bireysel başvuruları inceleme yetkisinin, bu kavramların anlaşılmasıyla mümkün olduğunu, bu modülde anılan iki kavramın üzerinde duracağınızı belirtin.

GELİŞTİRME

- Geliştirme bölümde, 5 no.lu görseli ekrana yansıtın (6216 sayılı Kanunun 45 ve 46’nci maddelerine ilişkin **Ek-5**). 6216 sayılı Kanunun 45 ve 46’nci maddelerinin çok iyi bilinmesi gerektiğini ifade edin. Mümkünse, bu maddeleri sesli şekilde okuyun.

“Bireysel başvuru hakkı

MADDE 45- (1) **Herkes**, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

(2) İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmuş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.

(3) Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.

Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar

MADDE 46- (1) Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle **güncel** ve **kişisel** bir hakkı **doğrudan etkilenenler** tarafından yapılabilir.

(2) **Kamu tüzel kişileri** bireysel başvuru yapamaz. **Özel hukuk tüzel kişileri** sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir.

(3) *Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak yabancılar bireysel başvuru yapamaz.*"

Ayrıca yapılacak tüm çalışmalarda ihlâl olup olmadığının sorgulanmaması gerektiğini, bu konuda ayrıntılı bilginin bulunmadığını, yapılacak çalışmalarda kişi ve konu yönünden yetki (ayrı ayrı veya birlikte) sorununu tartışacağınızı vurgulayın. Şu tür bir bilgi aktarımında bulunun:

"Bir temel hakka müdahale edilip edilmemesi ihlâl olup olmamasından ayrı bir meseledir. Her müdahale ihlâl yaratmaz. Kabul edilebilirlik incelemesi müdahaleye odaklanan bir incelemedir."

Ek bir tartışma yapılması gerekirse Anayasa ve Sözleşme Madde 16 üzerinde durun. Bu maddenin İnsan Hakları Mahkemesi tarafından (Perinçek/İsviçre) oldukça dar yorumlandığının ülkedeki esaslı bir siyasal faaliyete etki etmedikçe kullanım bulmadığının altını çizin. Mülkiyet hakkı yönünden karşılıklılık ilkesinin geçerli olmadığını (Apostolidi/Türkiye) aktarın.

Etkinlik 1

Süre 35 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Örnek Olay

- **Üzerinde durulacak soru:** "Herkes" kelimesinin bireysel başvurudaki anlamı: "AYM'nin kişi yönünden yetkisi nedir" sorusu.
- **Kullanılacak birincil normatif materyal:** AİHS metni, Anayasa Madde 148, AYM Kanunu Madde 46.
 - Katılımcılara, kişi yönünden yetki konusuyla ilgili **Ek-6** çalışmasını dağıtın. Katılımcıları, grubun sayısını göz önünde bulundurarak, 3-4 kişilik gruplara ayırın (grup sayısına göre her gruba 1 veya 2 örnek olay verilebilir). Öncelikle ilk sıradaki olayların (ilk 5-6 olay) gruplara dağıtılmasına öncelik verip, zaman yeterli ise sonraki olayları da değerlendirmeye alın.
 - Tüm gruplara, örnek olayları okumaları ve grup içinde tartışmaları için 10 dakika süre verin. 10 dakika sonra sırayla her gruba söz vererek, verilen örnek olayı okumalarını (özetlemelerini) ve olaylara ilişkin ulaştıkları sonuçları gerekçeli olarak açıklamalarını isteyin.
 - Grubun yaptığı değerlendirmeye ilgili olarak diğer katılımcıların görüşlerini sorun. Özellikle hatalı yorumlar varsa, farklı bir görüş olup olmadığını sorarak doğru yorumlara ulaşmaya çalışın. Sonunda yanıt anahtarındaki doğru çözümü anlatın.
 - Bununla birlikte söz konusu alanda doktrinde ve içtihatla tartışmalı konuların olduğunu (örn. kamu tüzel kişilerinin somut olayın koşullarına göre temel hak sahibi olabileceği, potansiyel mağdurluk vb.) akılda tutunuz.

Yöntem İçin Not

Yukarıdaki yöntem genel olarak tüm grup etkinliklerinde uygulanabilir. Sınıfın müsait olması durumunda grup sayıları daha kalabalık (6-7 kişi) yapılabilir ancak bu durumda grubun bir arada çalışıp konuşabileceği bir masa/alan oluşturulmalıdır. Bir başka yöntem ise çay kahve arasına çıkmadan önce grupları oluşturup arada kendi aralarında örnek olayları tartışmalarını istemek olabilir. Özellikle sürenin kısıtlı olduğu durumlarda bu yöntem kullanılabilir.

Etkinlik 2

Süre 10 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Tartışma

- **Üzerinde durulacak soru:** “Herkes” kelimesinin bireysel başvurudaki anlamı: “AYM’nin kişi yönünden yetkisi nedir” sorusu. (Bu etkinlik, ilk etkinlik zamanında tamamlanmışsa yapılmalıdır).

Katılımcılara kişi yönünden yetki konusuyla ilgili **Ek-7** çalışmasını dağıtın. Katılımcıların, kişi yönünden kabul edilebilir gördükleri başvuruların yanına, 5 dakika içinde (+) işareti koymalarını isteyin. Bu sırada **Ek-7** çalışmasını projeksiyona da yansıtın. Zamanın yettiği kadarıyla her bir örnek olayı, sırayla bir katılımcıya sorun ve gerekçeli olarak yanıtlamasını isteyin. Yanıt alındıktan sonra, eğer doğru yanıt verilmiş ise diğer katılımcıya geçin; eğer yanıt yanlış ise diğer katılımcılara sorun, yine yanlış yanıt verilmişse, doğru yanıtı okuyarak diğer katılımcılara geçin. Bu konuda da sorunun varsayımı ve yanıtlar çeşitlenebilir. (Örneğin 3’ncü örnekte başvuruçunun Baro yerine bir dernek olması veya baro başkanının veya herhangi bir avukatın başvuru yapması olasılıklarının tartışılması gibi...)

- Çalışma sonunda katılımcılara, konu yönünden yetki konusunda çalışma yapacaklarını bildirin.

Etkinlik 3

Süre 35 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Tartışma

- **Üzerinde durulacak soru:** “Anayasadaki temel hak ve özgürlüklerden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamı” ifadesinin bireysel başvurudaki anlamı: “AYM’nin konu yönünden yetkisi nedir” sorusu. Söz konusu olayda “kişi yönünden yetki” sorunları da ek olarak tartışılabilir.

Katılımcılara konu yönünden yetki temalı **Ek-8** çalışmasını dağıtın ve **Ek-8**’i projeksiyona yansıtın. Sırayla bir kişinin kurgusal olayı sesli biçimde tüm gruba okuyacağını, yanındaki kişinin de olayda konu yönünden yetki sorunu olup olmadığına yanıt vereceğini anons edin. Yanıtı aldıktan sonra, olayı okuyan kişiden, yanıtı doğru bulup bulmadığını sorun. Ardından doğru yanıtı verin. Bu şekilde en azından ilk dört örnek ile sekizinci ve dokuzuncu örnekleri sırayla bitirin. Zaman varsa kalan örnek olaylara da geçebilirsiniz. Bütün örnek olaylarda başvuruçuların niteliklerinin doğru olup olmadığını tartışın, eğer değilse nasıl düzeltilebileceğini sorgulayın. İkinci örnek olayda süre yönünden yetki sorununa (23/09/2012 tarihinden önce kesinleşme) tüm tartışmalardan sonra dikkat çekiniz. Sekizinci örnekte sosyal güvenlik hakkı ile mülkiyet hakkı arasındaki benzerliklere ve farklara dikkat çekin. Dokuzuncu örnek olayda ise çalışma vb. türden kişinin öznel gelişimi ile ilgili konuların, özel yaşama saygı hakkı ile ilişkili tartışılmasının, sonucu garantilemese bile başarı şansının daha yüksek olduğunu aktarın.

Özetleme

- Bireysel başvuruyu mağdurların yapabileceğini ve bu mağdurlukta; kişisellik, güncellik, doğrudanlık kriterinin mevcut olması gerektiğini yineleyin.

- Kural olarak, yaşam hakkı ve işkence yasağı hariç olmak üzere hak sahiplerinin yakınlarının, üyeleri adına özel hukuk tüzel kişilerinin, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacağını vurgulayın.

- Anayasada adil yargılanma (Madde 36) hakkının kapsamı çok geniş olmasına rağmen; AİHS'te adil yargılanma (Madde 6) hakkının "kişisel hak ve yükümlülükleri" ile "bir kişi hakkındaki suç isnadının karara bağlanması" konularıyla sınırlı olduğunun altını çiziniz. Adil yargılanmanın korunmasında olmayan bir hakkın, diğer hakların usûl boyutu yönünden başvuruya konu edilebileceğini özellikle vurgulayın. Özellikle ceza yargılamalarında müşteki, katılan vb. kişilerin usûle ilişkin ihlâl iddialarını adil yargılanma hakkı yönünden değil, davanın konusu olan hak ne ise o hakkın devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında usûl boyutu içinde tartışılması gerekliliğini vurgulayın. Ayrıca adil yargılanma hakkının usûlî bir hak olduğunu, "sonuç yükümlülüğü" getirmediğini, yani sonucun beklenildiği gibi olmamasının bu hakkı ihlâl etmediğini belirtin.
- Yerel mahkemenin mahkûmiyet cezası verdiği hallerde, hükümlü tutuklu hale gelen kişinin tutulma durumunun kişi hürriyeti ve güvenliği kapsamında görülemeyebileceğini hatırlatın.
- Etkili başvuru hakkı ve ayrımcılık yasağı haklarının bağımsız olarak başvuruya konu edilemeyeceğini vurgulayın.
- Serbest seçim hakkının "yasama organı" seçimleri dışında bireysel başvuruya konu olmayacağını vurgulayın. Bununla birlikte YSK kararlarının yüksek seçim yargısı kararı olmasından ötürü yargı denetimine açıklığı konusunda doktrinde çok sayıda görüş dile getirildiğini aktarın.
- Seyahat özgürlüğünün düzenlendiği 4 no.lu Protokolün Türkiye tarafından (onay işlemleri ulusal düzeyde tamamlanmış olsa da depo belgesi Avrupa Konseyi makamlarına iletilmediği için) onaylanmadığını vurgulayın. Bununla birlikte seyahat özgürlüğü ile ilgili konuların özel yaşama saygı hakkı bünyesinde de ele alınabileceğini hatırlatın. (Bkz. İletmiş/Türkiye kararı)
- Bu etkinlik sırasında, bireysel başvuruların kabul edilebilir olmasında nitelemenin önemli olduğunu, örneğin davanın sonucunun adaletsiz olduğunu düşüncelerinin, otomatikman adil yargılanma hakkı ihlâlini veya kararın eşitsiz olduğu düşüncesinin soyut bir ayrımcılık yasağı ihlâli iddiasını beraberinde getirmeyeceğini altını çiziniz. Hukuk devleti ilkesi, sosyal devlet ilkesi gibi ilkelerin bir hak olmadığını, program hüküm niteliğindeki bu ilkelerin, başvurularda ve incelemelerde tamamlayıcı olarak kullanılabilmesinin vurgulayın.

Tekrar Güdöleme

- Katılımcıları şu tür bir cümleyle yeniden motive edin:

"Bu modülün amacı, AYM'ye yapılacak başvurularda 'kimlerin', 'hangi konularda' bireysel başvuru yapılabileceğinin anlaşılması ve başvuru dilekçelerinde doğru nitelemenin yapılmasıdır. Bu bilgilere sahip olmanız durumunda anayasa usûl hukuku uzmanlığınızı geliştirmiş olacaksınız."

Özellikle şu konuların iyi aktarıldığından emin olun:

 - Kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacakları,
 - soyut nitelikteki mağdurluk iddialarının kişi yönünden yetkisizlikle sonuçlanacağı,
 - yabancıların da kural olarak bireysel başvurunun öznesi oldukları,
 - tüzel kişilerin, üyeleri adına başvuru yapamayacakları,
 - kanunlara karşı "potansiyel mağdurluk" hali hariç olmak üzere bireysel başvuru yapılamayacağı,
 - hangi kararlara karşı bireysel başvuru yapılabileceği, hangilerine karşı yapılamayacağı.

Ek Çalışma

- Sınırlı süre nedeniyle üzerinde yeterince durulamayan konular varsa bunlarla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin internet sitesinde yer alan yayınlara (<http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/bireyselbasvuru/elkitaplari.html>) ve kararlara (<http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/kararlar/kbb.html>) bakabileceklerini söyleyin.

- Katılımcıların bilgi eksikliği duydukları konular varsa onlarla ilgili tespitleri listeleyin.
- Ayrıca “Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlükler” ve “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki hak ve özgürlükler karşılaştırması” konulu **Ek-9** ve “yargı denetimine kapalı alanlar” konulu **Ek-10** çalışmasını daha sonra incelemelerini isteyin.

Değerlendirme

- Normatif düzenlemelerdeki kavramlarla ilgili bir soru(n) olup olmadığını sorun. Varsa bunlar listeleyin.
- **Aktarılan bilgilerin, iki usûl arasında bazı farklılıklar bulunuyor olsa da, AİHS’e yapılacak bireysel başvurularda da kullanılabileceğini vurgulayın.**

KAPANIŞ

- Bir sonraki modülün “*olağan hukuk yollarının tüketilmesi*” konusuyla ilgili olduğunu ifade edin. Anayasanın 148’nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki şu ifadeyi okuyun:

“Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

Eğer bu yollar tüketilmemiş ise bir başvurunun kişi ve konu yönünden yetki koşullarını karşılıyor olsa bile kabul edilemez olacağını ifade edin. Haklı olmanın yetmeyeceğini, bunun usûlüne uygun şekilde ileri sürülmesinin hayati önemde olduğunu ifade edin.

Modülü, katılımcılardan, bir sonraki modüle kadar her bir yargı kolundaki “olağan ve olağanüstü hukuk yolları”nın neler olduğunu düşünmelerini isteyerek sonlandırın. (Verilen aranın kaç dakika süreceğine özellikle dikkat çekerek, katılımcıların bu süreye riayet etmelerini rica edin).

MODÜL 2:

→ Bireysel Başvuruda Olağan Hukuk Yollarının
Tüketilmesi Kuralı ve Başvuru Süresi

Süre

→ 90 dk.

Hedef Grup

→ Avukatlar

Grup Büyüklüğü

→ 24 kişi

Kazanımlar

Tüketilmesi gereken olağan hukuk yollarını, temel hakka yönelik müdahale biçimine göre ayırt ederek açıklar.

Somut olaya göre başvuru süresinin başlangıç ve bitiş anını saptar.

Başvuru süreciyle ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarından örneklemeler yapar.

Kapsam

- Olağan hukuk yolları
- Olağanüstü hukuk yolları
- İstinaf – Temyiz – Karar Düzetme
- Başvuru süresi
- Mazeret hukuku

Kaynaklar

– Temel metinler

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS): Madde 35
- Anayasa: Madde 148
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu: Madde 20, 43, 44, 90, 345, 361, 439, vd.
- Ceza Muhakemeleri Kanunu: Madde 142, 268, 273, 291, 322 vd.
- İdari Yargılama Usûl Kanunu: Madde 46 vd.
- İcra İflas Kanunu: Madde 366 ve
- Diğer usûl kanunlarındaki ilgili hükümler

- **Kurgusal olaylar (Ek-4 ve Ek-5)**
- **Esinlenen içtihatlar**
- **AYM Kararları**
 - Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt başvurusu, 2012/403, 26/03/2013
 - Bayram Gök başvurusu, 2012/946, 26/03/2013
 - Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik başvurusu, 2013/6237, 02/07/2015
 - Nail Artuç başvurusu, 2013/2839, 03/04/2014
 - Şafak Pınar ve diğerleri başvurusu, 2013/6945, 16/09/2015
 - Serpil Kerimoğlu ve diğerleri başvurusu, 2012/752, 17/09/2013
 - Emel Leleoğlu başvurusu, 2013/3512, 17/07/2014
 - Rafet Ünal başvurusu, 2013/1610, 13/06/2013

Ekler

- **Ek-1:** Gazete Haberi
- **Ek-2:** Kurgusal Olay Çalışması (Ceza Yargılamasında Müdahale Biçimleri ve Başvuru Yolları)
- **Ek-3:** Kurgusal Olay Çalışması (Müdahale Tipine Göre Tüketilecek Yollar ve Başvuru Süre Başlangıcı)
- **Ek-4:** Kurgusal Olay Çalışması (Başvuru Sürelerinin Başlama Anı)
- **Ek-5:** Ek Çalışma

GİRİŞ

Dikkat Çekme

Yöntem: Kısa Anlatım, Soru-Yanıt, Küçük Grup Tartışmaları, Örnek Olay

- AİHM'in *Mercan/Türkiye* kararıyla ilgili 1 no'lu görseli (**Ek-1**: gazete haberi: "AİHM'den İlk 15 Temmuz Kararı" başlıklı haber) ekrana yansıtın. Başvuruculara, bu olay hakkındaki görüşlerini sorun. İç hukuk yollarını tüketmeden yapılan başvurunun AİHM tarafından reddedilmesi ile olağan hukuk yolları tüketilmeden AYM'ye yapılan başvurunun reddedilecek olması arasında benzerlik kurun.

Güdüleme

- Burada yapılacak çalışmaların katılımcıları, olağan hukuk yolunu tüketmeden veya süresi aşılmış başvurular yapma hatasına düşmekten alıkoymaya yardımcı olacağını belirtin.
- Burada yapılacak bir hata, başvuru konusu ihlâl ne denli ağır olursa olsun başvurunun reddine yol açabilir. Bu durumda, avukatlarca yapılan hatalı başvuruların, maddi ve manevi zararlara yol açabileceği, bu bakımdan hem ilgilinin mağduriyetinin derinleşebileceği, hem de avukatların mesleki sorumluluklarının gündeme gelebileceği uyarısında bulunun.

Gözden Geçirme

- Aşağıdakileri bir kez daha hatırlatın:

"Anımsarsanız Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisinin kapsamını bundan önceki oturumda ele almıştık. Unutulmamalıdır ki bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir hukuki çaredir. İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi, öncelikle idare ve yargı mercilerinin görevidir. Başka bir deyişle, Anayasa Mahkemesi, usûlüne uygun şekilde tüketilen olağan hukuk yollarından sonuç alınamaması durumunda başvurulabilecek istisnâî bir hukuki çaredir. Unutmayın Anayasa Mahkemesi bir süper temyiz mercii değildir.

Kesin hüküm niteliği kazanmış kararların belli bir süre geçtikten sonra (30 gün) bireysel başvuru konusu yapılamaması, hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir. Bu nedenle başvuru yolunun tüketiği tarihten veya başvuru yolu öngörülmemişse ihlâlin öğrenildiği tarihten itibaren 30 gün geçtikten sonra başvuru yapılamaması doğaldır."

Hedeften Haberdar Etme

- Katılımcılara bu modülün özel amacını tekrar edin:

"Bu bağlamda modülü tamamladıktan sonra sizlerden, tüketilmesi gereken olağan hukuk yollarının neler olduğunu, temel hakka yönelik müdahale biçimine göre ayırt edebilmenizi, somut olaya göre başvuru süresinin başlangıç ve bitiş anını tespit edebilmenizi ve başvuru süreciyle ilgili AİHM ve AYM içtihatlarından örneklemeler yapabilmenizi bekliyoruz.

Bu konu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi kararlarının okunmasından elde edilen temel kavramlardan (tüketilmesi gereken başvuru yolları, süre vb.) haberdar olmanızı ve bir hukuki sorunla karşılaştığınızda, Anayasa Mahkemesinin ilgili kararları ışığında bireysel başvuru yapmayı düşündüğünüz dosyalarınızda bunları esas alabilmenizi bekliyoruz."

Geçiş

- Geliştirme bölümüne şu şekilde bir geçiş yapılabilir:

"Bu hedefleri gerçekleştirme sürecinde olağan ve olağanüstü hukuk yolları, süre aşımı vb. kavramların üzerinde duracağız. Bu kavramları AYM'nin vermiş olduğu ilke kararları çerçevesinde tartışacak ve analiz edeceğiz."

GELİŞTİRME

MODÜL 2

Etkinlik 1

Süre 10 dk.

Yöntem: Anlatım, Soru-Yanıt, Tartışma

- Katılımcılara "hukuk sistemimizde, olağan hukuk yolları nelerdir?" sorusunu yöneltin. Yanıtlar aldıktan sonra genel bir değerlendirme yapılarak, hukuk sistemimizdeki olağan hukuk yollarının tablosunu adım adım tahtaya çizin. Bu yollardan idare ve hukuk yargılama usulünde yer alan "karar düzeltme" yoluna özellikle dikkat çekin ve karar düzeltme ile ilgili şu bilgiyi katılımcılarla paylaşın:

"Bu yol, bir olağan hukuk yolu olarak kabul edilmiş olmasına rağmen, AYM, bireysel başvurudan önce bu yolun tüketilmesini muhakkak zorunlu görmekteydi. Fakat başvuru karar düzeltmeye başvurmuşlar ise bu yolun sonuçlanmasının beklenmesi gerektiğini unutmayınız. Eğer karar düzeltme yoluna gidilmeyecekse, onama kararının öğrenildiği tarihten itibaren 30 gün içinde başvuru yapılmalıdır."

Ardından katılımcılara "hukuk sistemimizdeki, olağanüstü hukuk yolları nelerdir?" sorusunu yöneltin. Yanıtlar aldıktan sonra genel bir değerlendirme yaparak, hukuk sistemimizdeki olağan hukuk yollarının tablosunu adım adım tahtaya çizin. Şu bilgiyi katılımcılarla paylaşın:

"Olağanüstü hukuk yollarına başvurmanız, bireysel başvuru süresinin işlemesine engel olmayacaktır. Eğer olağanüstü hukuk yollarını tükettikten sonra başvuru yaparsanız, süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararıyla karşılaşabilirsiniz."

Not: Olağanüstü kanun yollarından yargılanmanın yenilenmesi yoluna başvurulduğunda;

a-) Yargılamanın yenilenmesi talebi reddedilmişse bu ret, kural olarak, yeni bir başvuru süresi başlatmaz. (Ceza yargılamasında, böyle bir başvuruda bulunulmuş olması, kişinin başvurudan haberdar olduğunu gösterir.)

b-) Yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilmişse bu kabul, yeni bir hukuki süreç başlatır.

Not: İtiraz veya kanun yararına bozma kabul edilirse, bu kurumlar yeni bir süreç başlatır. Kabulden sonra sürecin sonunda kabul kararı verilirse yeni hukuki süreç başlar. Kabulden sonra sürecin sonunda ret kararı verilirse 30 günlük süre yeniden başlar.

Etkinlik 2

Süre 25 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Küçük Grup Tartışması

- Katılımcıları üç ve dörder kişilik yedi gruba ayırın. "Ceza yargılamasında müdahale biçimleri ve başvuru yolları" konulu **Ek-2** çalışmasını dağıtın. Her grubun **Ek-2**'deki olayı okumasını ve altında yer alan tablodaki boşluklara "müdahaleleri" ve yanlarındaki boşluklara "tüketilmesi gereken yolu" yazmalarını rica edin. 10 dakika verdikten sonra, **Ek-2**'yi ekrana yansıtın ve her gruptan bir müdahale biçimini ve tüketilmesi gereken yolu tanıtlamasını isteyin. Her yanıtın sonra, farklı düşünen grupların yanıtlarını alın ve tartışın. Çalışmanın sonunda doğru yanıtları verin.

Etkinlik 3

Süre 15 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Tartışma

- **Ek-3**'teki olayı ve mevzuatı projeksiyona yansıtın ve **Ek-3**'ü katılımcılara dağıtın. Somut olayda yapılan başvuruların kabul edilip edilmeyeceğini tartışın.

Etkinlik 4

Süre 20 dk.

Yöntem: Soru-Yanıt, Tartışma

- Katılımcılara, dağıtılan "müdahale tipine göre tüketilecek yollar ve başvuru süre başlangıcı" konulu **Ek-4** çalışmasını dağıtın. Gruplandırma yapmayın. Katılımcılara, her bir örnek olayda şunların tespit edilmesi gerektiğini anons edin:
 - a) Hangi hukuk yoluna/yollarına gidilmesi gerektiğini,
 - b) Başvuru süresinin ne zaman başladığını,Ardından her bir olay için 1 dakikalık sessiz okuma süresi verdikten sonra, gönüllü katılımcılardan olayı değerlendirmelerini isteyin. Bu şekilde yapılacak çalışmanın her bir olay için 5 dakikayı aşmamasına özen gösterin.
- Eğer süre artmış ise **Ek-5** çalışmasını da tartışabilirsiniz.

Özetleme

- Ceza yargılaması ile hukuk ve idare yargılamasındaki başvuru yolları farklı olmakla birlikte bunların statik bir anlam taşımadığını; her bir müdahale biçimine göre özgün değerlendirme yapılması gerekliliğinin altını çizin.
- Tüketilmesi gereken hukuk yolunun yanlış değerlendirilmesinin, başvuru süresinin kaçırılmasına neden olabileceği uyarısını yineleyin.
- Olağan hukuk yollarının tüketilmesi kuralının altın bir kural olduğunu, fakat mermere kazılmış bir kural olmadığını, somut olaya göre esnemeye gidilebileceğini vurgulayın.

Tekrar Gdleme

- Bu modülün amacının tüketilmesi gereken olağan hukuk yollarının neler olduğunu temel hakka yönelik müdahale biçimine göre ayırt edilebilmesi, somut olaya göre başvuru süresinin başlangıç ve bitiş anını tespit edilebilmesi ve başvuru süreciyle ilgili AİHM ve AYM içtihatlarından örneklemeler yapabilmesi olduğunu hatırlatın. şöyle bir cümle ile motivasyon tazelenabilir:

“Burada yapılacak çalışmalar, katılımcıları, olağan hukuk yolunu tüketmeden veya süresi aşılmış başvurular yapma hatasına düşmekten alıkoymaya yardımcı olacaktır.”

Ek alışma

- Sınırlı süre nedeniyle üzerinde yeterince durulamayan konular varsa bunlarla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin internet sitesinde yer alan yayınlara (<http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/bireyselbasvuru/elkitaplari.html>) ve kararlara (<http://www.anayasa.gov.tr/icsayfalar/kararlar/kbb.html>) bakabileceklerini söyleyin.
- Katılımcıların bilgi eksikliği duydukları konular varsa onlarla ilgili tespitleri listeleyin.

Değerlendirme

- Tüketilmesi gereken hukuk yolları ve başvuru sürelerine ilişkin bir sorun olup olmadığını sorun. Tartışmalı ve yanıt bulunamayan soruları listeleyin. Bu konudaki belirsizliklerde, özellikle AİHM pratiklerinin dikkate alınmasının yararlı olabileceğini hatırlatın.
- ř konuların aktarıldığından emin olun;
 - Özellikle hakaret davalarında, sadece suç duyurusunda bulunmanın hukuk yolu tüketimi için yeterli olmadığı,
 - malpraktis (kötü uygulama) davalarında, sadece suç duyurusunda bulunmanın hukuk yolu tüketimi için yeterli olmadığı,
 - hangi hallerde CMK Madde 141 yoluna başvurmanın gerekli olduğu,
 - aynı olayda farklı müdahalelerin söz konusu olduğu hallerde, müdahale biçimine göre başvuru yolunun farklılaşabileceği,
 - mazeret hukukunun kuralları ve süreleri,
 - başvuru süresinin kesinleşmenin öğrenildiği “an”dan itibaren başladığı ve bunun diğer usl kurallarından farklı olduğu.

KAPANIş

- Bu oturumda bireysel başvuruda olağan hukuk yollarının tüketilmesi kuralı ve başvuru süresini ele aldık. Bir sonraki modülün “açıkça dayanaktan yoksunluk” konusuyla ilgili olduğunu ifade edin. Anayasanın 148’inci maddesinin 4’üncü fıkrasındaki ř ifadeyi okuyun:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

Bu kavramın, “açıkça dayanaktan yoksunluk” şeklindeki kriterle yakından ilişkili olduğunu, bu kriterin doktrinde “uygulamacılar için kapalı kutu” olarak da ifade edildiğini; fakat bir sonraki modülde bu “kutuyu amaya çalışacağınızı” ifade edin.

MODÜL 3:

 Açıkça Dayanaktan Yoksunluk

Süre

→ 90 dk.

Hedef Grup

→ Avukatlar

Grup Büyüklüğü

→ 24 kişi

Kazanımlar

Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruların, temyiz mahkemelerine yapılan başvurulardan farkını ortaya koyar.

Açıkça dayanaktan yoksunluk kriterlerini sayar.

Açık veya görünür bir ihlâlin olmadığı hallerin neler olduğuna dair örnekler verebilir.

Esastan incelenebilir niteliğe sahip başvuru dilekçeleri hazırlar.

Kapsam

- Açıkça dayanaktan yoksunluk
 - Kanun yolu şikâyeti
 - Açık veya görünür bir ihlâlin bulunmaması
 - Temellendirilmemiş şikâyetler

Kaynaklar

- **Temel metinler**
 - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS): Madde 34- 35
 - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 4 No.lu Protokol (Türkiye taraf değildir).
 - Anayasa: Madde 148/4
 - 6216 sayılı Kanun, Madde 48/2, 49/6

- İstatistikler ve kurgusal olaylar (Ek 1, 2, 3, 4)
- İctihatlar
- **AYM Kararları**
 - Adnan Keskin başvurusu, 2013/8613
 - Deniz Seki başvurusu, 2014/5170
 - Kenan Özteriş başvurusu, 2012/989
 - Erdinç Engin başvurusu, 2012/695
 - Vedat Benli başvurusu, 2013/307
 - Çağlar Saçınıtlı başvurusu, 2014/16590
 - Hüseyin Özkıral başvurusu, 2014/13399

Ekler

- **Ek-1:** AYM'nin Açıkça Dayanaktan Yoksunluk İstatistiği
- **Ek-2:** Kurgusal Dilekçe (Kanun Yolu Başvurusu)
- **Ek-3:** Kurgusal Olay (Bir İhlâlin Olmadığının Açık Olduğu Başvurular ve Temellendirilmemiş Şikâyetler)
- **Ek-4:** Eşleştirme Çalışması (Dilekçede Bulunması Gereken İfadeler)

GİRİŞ

Dikkat Çekme

- “Açıkça dayanaktan yoksunluk kararının genel istatistik içindeki yeri” konulu **Ek-1** görselini projeksiyona yansıtın.
- Katılımcılara, geçmişte, başvurusu bu şekilde sonuçlanan bir katılımcının bulunup bulunmadığını sorun. Olumlu yanıt veren katılımcı olursa, deneyimini paylaşması rica edin. Olumlu yanıt vermeyen katılımcılara, “açıkça dayanaktan yoksunluk” kriterinin kendileri için ne anlama geldiğini sorun.
- Bu konudaki değerlendirmelerden sonra, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurularla ilgili verdiği kararların, en büyük kısmının “açıkça dayanaktan yoksunluk” kriterine dayandığı bilgisini yeniden paylaşın. Anayasa Mahkemesinin sitesindeki “Kararlar Bilgi Bankası” sitesini açarak ekrana yansıtın. Bu görselde AYM’nin açıkça dayanaktan yoksunluk kriterini;
 - (a) bir ihlâlin olmadığı açık olduğu şikâyetler,
 - (b) temellendirilmemiş şikâyetler,
 - (c) temyiz mercii şikâyeti,
 - (d) karmaşık ve zorlama şikâyetler şeklinde dört alt başlığa ayırdığına dikkat çekin.

Güdüleme

- Açıkça dayanaktan yoksunluk kararlarının büyük bir kısmında, başvuru sahiplerinin temyiz dilekçelerinin aynısını AYM’ye sunduklarını belirtin ve genel olarak sonucun adil olmadığından yakınlıklarını aktarın. Açıkça dayanaktan yoksunluk kriterini bilen bir kişinin, başvurusunun akıbeti hakkında öngörü sahibi olabileceğini ve buna göre esasa ilişkin bir tartışma yapabileceğini vurgulayın. Bunun hem AYM’nin etkili incelemeler yapabilmesine, hem de katılımcıların profesyonel faaliyetlerinde daha etkin hale gelmesine yardımcı olacağını ifade edin.

Gözden Geçirme

- Aşağıdakileri bir kez daha hatırlatın:

“Kabul edilemezlik kararlarının büyük bir kısmı, açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle verilmektedir. Açıkça dayanaktan yoksunluk kriteri; ‘kanun yolu şikâyeti’, ‘temellendirilmemiş şikâyet’, ‘bir ihlâlin olmadığı açık olduğu şikâyet’ ve ‘karmaşık ve zorlama şikâyetler’ şeklinde dört alt unsura ayrılmaktadır. Bu modülde, bunlardan ilk üçü üzerinde durulacak, son alt unsur hakkında sınırlı içtihat bulunduğu için, bu konuya değinilmeyecektir.”

Hedeften Haberdar Etme

- Katılımcıları şu şekilde hedeften haberdar edebilirsiniz:

“Bu modülün tamamlanmasından sonra açıkça dayanaktan yoksunluk kavramını ve benzer diğer hususlardan farklarını öğrenmiş olacaksınız. AYM’nin ve AİHM’in bu kriteri uygulama ve yorumlama biçimlerine ilişkin genel bir bakış açısı kazanmış olacaksınız. Bundan sonra yapılacak başvurularda AYM’nin başvurunuzu daha dikkatli incelemesini sağlayabilecek ve bu kriteri taşımayan olaylar için

ise başvuru yapmayabileceksiniz. Modül sayesinde, bu kabul edilebilirlik kriterini aşabilecek başvurulara yoğunlaşmak suretiyle; emek, zaman, masraf tasarrufunda bulunabilmeniz amaçlanmaktadır.”

Geçiş

➤ Geliştirme bölümüne şu şekilde geçiş yapabilirsiniz:

“Buraya kadar yapılan açıklamalardan açıkça dayanaktan yoksunluk kriterinin önemine dair fikir sahibi olduk. Şimdi bu kritere ilişkin öne çıkan AYM içtihatları ışığında hazırlanan örnek olay çözümlerine dayanarak, bu konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaya çalışacağız.”

GELİŞTİRME

Etkinlik 1

Süre 10 dk.

Yöntem: Örnekli Anlatım, Soru-Yanıt

➤ Anayasa Mahkemesinin açıkça dayanaktan yoksunluk kriterini kullanarak reddettiği başvurular “Kanun Yolu başvurusu” konusu **Ek-2** çalışması dikkate alınarak anlatılır. Bu kararlar içinde özellikle “bariz takdir hatası” olmadıkça, derece mahkemelerinin hukuku kendi içinde tutarlı ve uyumlu şekilde yorumlama ve uygulamasına AYM’nin karışmadığını söylemek gerekir. Bir kanun hükmü kendi içinde tutarlı ve belirli bir şekilde yorumlanmışsa, açık ve bariz keyfi sapmalar haricinde AYM herhangi bir müdahalede bulunmaz. Bu noktayı anılan örnekler içinde tartışarak göstermeye gayret ediniz.

Etkinlik 2

Süre 35 dk.

Yöntem: Küçük Grup Tartışmaları, Genel Tartışma

➤ Katılımcıları 6 kişilik gruplara ayırın. **Ek-3** çalışmasını dağıtın. Dağıtılan çalışmadaki kurgusal olaylarda açıkça dayanaktan yoksunluk kararı verildiğini ifade edin. Katılımcılardan her bir olayda, bu kararın, hangi açıkça dayanaktan yoksunluk kriterine dayanılarak verildiğini tartışmalarını ve bulmalarını isteyin. Ardından her bir kurgusal olay için bir grubun yanıtını, gerekçeli biçimde ifade etmesini isteyin. Yanıtı tartışın. (Önceki modüllerle ilgili tartışmalara engel olmayın). Bu örnekler sırasında “bir ihlâl olmadığını açıklığı” ile “temellendirilmemiş şikâyet” arasındaki farkı da katılımcılara aktarmaya çalışın. (“Temellendirilmemiş şikâyet” kararları, “bir ihlâl olmadığını açık olduğu” kararlarından farklı olarak, başvuru sahiplerinin temellendirme yapması durumunda ve ihlâl tespitinin yapılabileceği hallerde gündeme gelir.) Birincisinde ihlâl olmadığı açıktır; ikincisinde ise temel hakka yönelik müdahale kanıtlanırsa esastan tartışma yapılabilir. Bir ihlâl olmadığını açıklığı unsuru yönünden AYM’nin yerleşik içtihatlarının da anlaşılmasını sağlayın. (Örnek 1 yönünden Türkiye’nin taraf olmadığı 4 no.lu Protokolü, örnek 2 yönünden HAGB kararları konusundaki AYM içtihadını mutlaka tartışın. Tüm örnek olaylarda -özellikle örnek 8’de- davanın esastan incelenmesi için hangi varsayımların mevcut olması gerektiğini de yanıtlamalarına izin verin.)

Etkinlik 3

Süre 15 dk.

Yöntem: Küçük Grup Tartışmaları, Soru-Yanıt

- Eğer önceki çalışmalarda süre konusunda aşma söz konusu olmuş ise bu çalışma atlanabilir!
- Katılımcılara **Ek-4** çalışmasını dağıtın. Dağıtılan çalışmada, dava dilekçelerinde yer alan bazı ifadelere yer verilmiştir. Her bir katılımcıdan bireysel başvuru dilekçesinde bulunması uygun görülmeyecek ifadenin yanına (T), temyizde de bireysel başvuru dilekçesinde de bulunabilecek ifadenin yanına (B) yazmasını rica edin. Katılımcıları ikişerli gruplara ayırın. Her bir gruptaki katılımcıların, birbirlerinin yanıtlarını kontrol etmelerini rica edin. Ardından **Ek-4** çalışmasını projeksiyona yansıtın. Sırasıyla her grubun yanıt vermesini isteyin. Yerinde ve hatalı yanıtları tartışın.

Not: Kuşkusuz her cümle, cümlenin bağlamına göre her dilekçede yer alabilir. Bu konuyu tartışarak vakit harcamayın. Örnek çalışmanın amacı adil yargılanma hakkının, derece mahkemesi önündeki her türlü tatminsizliği kapsamadığını aktarabilmektir.

Özetleme

- Normatif düzenlemelerde geçen kavramları tekrar hatırlatın.
- Hazırlanacak başvurularda, kanun yolundaki taleplerin aynısının AYM önünde ileri sürülmemesinin, yerleşik kabul edilemezlik içtihatlarından farklılaşan noktaların öne çıkartılmasının ve kanıtların/kanıt sunamama nedenlerinin net şekilde ortaya konmasının önemini vurgulayın.

Tekrar Güdüleme

- Motivasyon arttırmak için şunu yineleyin:

"Bu modülün amacı, Anayasa Mahkemesine temyiz mahkemelerine sunulan dilekçelerdeki içerikle yapılmamasını, kabul edilemezlik konusundaki yerleşik AYM içtihatlarının ve delillendirmenin önemine ilişkin farkındalığının artırılması ve buna göre başvurular yapılmasına katkı sunmaktır. Bu katkının sağlanması durumunda, profesyonel faaliyetlerinizde daha başarılı olma ihtimaliniz yüksektir."

Ek Çalışma

- Sınırlı süre nedeniyle üzerinde yeterince durulamayan konular varsa bunlarla ilgili kaynaklara erişim yollarını belirtin. Projeksiyondaki, AYM'nin internet sitesindeki arama motoru ve AYM'nin ürettiği kaynaklara erişilen sayfa öne çıkartılabilir.
- Bu tartışmalarda AYM'nin "açık veya görünür bir ihlâlin bulunmaması" gerekçesiyle reddettiği başvuruların takip edilmesinin önemine yer verin. Bu bağlamda AYM'nin internet sitesindeki arama motoru ve AYM'nin ürettiği kaynaklara erişilen sayfa projeksiyona yansıtılabilir. Eğer mümkünse bu sitenin nasıl kullanıldığı gösterilebilir.
- Katılımcıların bilgi eksikliği duyduğu konular varsa onlarla ilgili tespitleri listeleyin.

Değerlendirme

- Normatif düzenlemelerdeki kavramlarla ilgili bir soru(n) olup olmadığı sorun. Varsa bunlar listeyin.
- Modül öncesi ve sonrası bilgi durumları hakkında kısaca bilgi alın.
- Şu konuların iyi aktarıldığından emin olun:
 - bireysel başvuru dilekçesinde bulunması gereken unsurların, temyiz yargılamasından farklı olduğu,
 - kararın adil olmamasının adil yargılanma hakkını ihlâl etmediği,
 - ceza yargılamasında müştekilerin ve katılanların adil yargılanma hakkının öznesi olmadığı,
 - açıkça dayanaktan yoksunluk kriterinin kendi bünyesinde de farklı alt unsurları olduğu.

KAPANIŞ

- Daha önceki modüller, Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisinin kapsamı; bireysel başvuruda olağan hukuk yollarının tüketilmesi kuralı ve başvuru süresi üzerine kurgulanmıştı. Bu oturumda ise açıkça dayanaktan yoksunluk konusu ele alınmıştır. Bir sonraki modülde *dilekçe yazımı ve başvuru usûlleri*, hatta *kurgusal başvurular* üzerinde durulacağını; bunun avukatlık pratiği için son derece önemli olduğunu ifade ederek modülü sonlandırın.

MODÜL 4:

→ Usûlüne Uygun Başvuru Yapma ve
Nitelikli Dilekçe Hazırlama

Süre

→ 95 dk.

Hedef Grup

→ Avukatlar

Grup Büyüklüğü

→ 24 kişi

Kazanımlar

Bireysel başvuru formunun nasıl doldurulacağını gösterir.

Bireysel başvuru dilekçelerine nasıl ulaşılacağını gösterir.

Başvuru sırasında yerine getirilmesi gereken yükümlülükleri tanımlar.

Başvuru sürecinde ortaya çıkacak farklı olasılıklara göre çözümler üretir.

Nitelikli bireysel başvuru dilekçelerinin hazırlanması konusunda öncelikleri vurgular.

Kapsam

- Başvuru formuna ve eklerine ilişkin usûl kuralları
- Başvuru yapılma usûlü
- Eksikliklerin giderilmesi usûlü
- İdari ret sistemi
- Esasa ilişkin nitelikli dilekçe yazımı

Kaynaklar

- **Temel metinler**
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS): Madde 1-18, 34-46
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü: Madde 52-81
- Anayasa: Madde 12-16 ve 148
- Anayasa Mahkemesi Kanunu, Madde 47-51
- Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü, Madde 59-75
- **Kurgusal başvuru dilekçeleri (Ek-5 ve 6)**
- **İçtihatlar**
- **AYM Kararları**
 - Tuğba Arslan başvurusu, 2014/256
 - Hüseyin Sürensoy başvurusu, 2013/749
 - Edem Gül ve Can Dündar başvurusu, 2015/18567
 - Sevim Akat Eşki başvurusu, 2013/2187
 - Mehmet Ali Aydın başvurusu, 2013/9343
 - Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. başvurusu, 2013/28
 - İbrahim Can Kişi başvurusu, 2012/1052
 - Osman Erbil başvurusu, 2013/2394
 - Kristal İş başvurusu, 2014/12166
- **AİHM Kararları**
 - Ermenyi/Macaristan, 22254/14, 22/11/2016
 - Khuzin ve diğerleri/Rusya, 13470/02, 23/10/2008
- **Bireysel başvuru formu**
- **Uzun kontrol listesi**

Ekler

- **Ek-1:** Gazete Haberi
- **Ek-2:** Bireysel Başvuru Formu
- **Ek-3:** İdari İnceleme Uzun Kontrol Listesi
- **Ek-4:** Esasa İlişkin İnceleme Listesi
- **Ek-5:** Farklı Unsurlar Yönünden Farklı İhlâl Örnekleri
- **Ek-6:** Örnek Olay (Kristal-İş)

GİRİŞ

Dikkat Çekme

- Öncelikle "AYM, Uludere Başvurusunu Reddeti" başlıklı haberi içeren **Ek-1**, projeksiyona yansıtılır. Katılımcıların bu konuyla ilgili bildiklerini ve yorumlarını aktarmaları istenir. Şu şekilde bir cümleyle dikkat çekme aşaması tamamlanabilir:

"Somut olayda AYM tarafından eksiklik bildiri yapılmış olmasına rağmen 15 günlük kesin süre içerisinde vekâletnameler, baro pulu ve diğer eksiklikler giderilmediği için başvurunun reddi kararı verilmiştir. Bu örnek, usûlü yükümlülüklerin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bildiğiniz gibi usûl, esasa mukaddemdir!"

Güdüleme

- Katılımcıları şu şekilde bir motive edebilirsiniz:

"Bir başvuru dosyasının, kabul edilebilirlik aşamasına gelebilmesi için bu aşamaların doğru yapılması gerekir. Burada yapılacak bir hata, ihlâl ile sonuçlanabilecek bir başvurunun, usûlî açıdan reddedilmesine yol açabilir. Bu nedenle, ihlâl iddialarınızın tartışılabilmesi, bu aşamayı eksiksiz bir şekilde geçebilmenize bağlıdır."

Gözden Geçirme

- Aşağıdakileri bir kez daha hatırlatın:

"Bireysel başvurular, 'idari', 'kabul edilebilirlik' ve 'esas' yönlerinden olmak üzere üç şekilde incelenir. Buraya kadarki üç modülde, kabul edilebilirlik incelemesi üzerinde durulmuştu. Bu modülde ise kabul edilebilirlik incelemesine geçilebilmesi için yerine getirilmesi gereken usûlî kurallar üzerinde durulacaktır."

Hedeften Haberdar Etme

- Katılımcılara bu modülün özel amacını/amaçlarını tekrar edin:

"Bu modülün amacı, usûlüne uygun bireysel başvuru yapılmasını sağlamak için gerekli donanımı vermektir."

Geçiş

- Katılımcılara şu cümleyi aktarın:

"Şu ana değin yapılan açıklamalar ile Uludere başvurusu gibi ülkede gündem oluştan bir konunun dahi 'basit' usûlî hatalar nedeniyle esastan incelenemeyeceği anlaşılmıştır. Şimdi, bu hataların yapılmaması için nelere dikkat edilmesi gerektiğini hep birlikte, uygulamalı olarak ele alacağız."

GELİŞTİRME

Etkinlik 1

Süre 25 dk.

Yöntem: Anlatım, Tartışma

- Katılımcılara bireysel başvuru formlarını (**Ek-2**) iletin ve bu forma, AYM'nin resmi internet sitesinden erişilebileceği bildirin.

Öncelikle, formun başvuru ve temsilcilerine ilişkin bilgilerin nasıl doldurulacağını gösterin:

"Formun II/A kısmında; ihlâl teşkil ettiği düşünülen olaylar, hukuksal bir yorum içermeksizin, kronolojik sırayla, özlü bir biçimde anlatılır. Olaylar anlatılırken, ihlâl dayanak olan müdahalelerin öne çıkartılması gözetilir. Olaylara ilişkin yapılan açıklamalar; mümkünse numaralandırılır.

Formun II/B kısmında; her bir hak ihlâl iddiası, olay ve delilleriyle ilişkilendirilerek ayrı ayrı başlıklar altında gerekçelendirilir.

Formun II/C kısmında kişi yönünden yetki bahsinde anlatılanlar somutlaştırılır. Başvuru somut olayda mağdurluk durumunu aktarır.

Formun III/A kısmında tüketilen başvuru yolları, yine kronolojik sırasıyla gösterilir.

Formun III/B kısmında, ihlâlin öğrenildiği tarih, nihai kararı veren merci/makam/mahkeme gösterilir.

Sonuç ve taleplerde ne istendiğinin açıkça yazılması çok önemlidir! Mahkeme taleple bağlıdır.

Geçici tedbir talebi sadece yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı ile ilgili olarak gündeme getirilebilir!"

- Katılımcılara daha önce yaptıkları başvurularda Yargıtay dilekçelerinden farklı neler yazdıklarını sorun, derece mahkemeleri ile AYM'nin inceleme metotları arasındaki farkı bilip bilmediklerini sorgulatin.
- Katılımcılara **Ek-3** (İdari İnceleme - Uzun Kontrol Listesi) çalışmasını iletin. Bu listede göz ardı edilebilecek eksikliklerin neler (örn. nüfus kayıt örneği değil, nüfus cüzdanı örneği vs.) olduğunu sorun ve kısaca tartışın. Başvuru dilekçesinin verileceği makamları (yurt dışındakiler, kaçaklar, posta yoluyla iletişim olasılıkları vb.) mevzuatı ve farklı ihtimalleri beraber düşünerek tartışın. (Örn. CMK müdafinin bireysel başvuru yapıp yapamayacağı, adli yardımın yeniden talep edilmesinin gerekli olup olmadığı, baro pulunun işlevi, yabancı/mültecilerin kimlik gösterememesi durumunda sadece açıklama yapmanın yeterli olup olmadığı, vekâletnamede özel bir yetkilendirmeye gerek olup olmadığı vs.)

Etkinlik 2

Süre 50 dk.

Yöntem: Anlatım, Küçük Grup Tartışmaları, Soru-Yanıt, Tartışma

➤ Öncelikle aşağıdaki ilkelerin 15 dakikada iyi aktarıldığından emin olun;

1. Kanunilik

Bir müdahale tespit edildikten sonra başvuru yapanın yapması gereken ilk tartışma, müdahalenin şekli anlamda bir kanuna dayanıp dayanmadığına ilişkin olacaktır. Müdahalenin kanuni dayanağı yoksa veya kanuni dayanak bulunmakla birlikte kanunda yer almayıp yönetmelik, tüzük vb. ile getirilen müdahale hükümleri ihlâl yaratır.

Kanunilik yönünden ihlâl iddiası, aynı zamanda "kanunun kalitesi" tartışmasını barındırır. Temel hakka müdahaleye olanak sağlayan kanunun "ulaşılabilir" ve "öngörülebilir" olmadığı durumlarda da ihlâl oluşur. Somut olayda bir kanun olmakla birlikte kanunun içeriğinin ve verdiği yetkinin keyfilige yol açacak düzeyde belirsiz ve geniş olması kanunilik kriteri yönünden ihlâl yaratır.

2. Meşru Amaç

Bu kriter, müdahalenin, müdahale edilen hakka ilişkin Anayasanın ilgili maddesinde belirtilen sebeplerden birine girip girmediği ile ilgilidir. Başvurucular, Anayasada, müdahale edildiğini düşündükleri hakka yönelik özel sınırlama nedeninin bulunup bulunmadığını tartışmalıdırlar. Müdahalenin amacı ile müdahale biçimi arasındaki uyumsuzluk da bu kriter yönünden tartışılmalıdır.

3. Demokratik Toplum Düzeninde Gerekliklik

Demokratik toplum düzeninde gerekliklik kriterleri, özellikle İHAS Madde 8, 9, 10, 11, 12 yönünden gündeme gelen bir kriterdir. Demokratik toplum düzeninde gerekliklik, "açık fikirlilik", "hoşgörü" ve "çoğulculuk" gibi unsurlar barındırır. Müdahale bu unsurlarla uyumsuz ise ihlâl oluşur.

4. Ölçülülük

Bir müdahale kanuni olsa ve meşru amaç taşısa bile ulaşılmak istenen amaç ile müdahale arasında bir ölçünün olması gerekir. Ölçülülük, elverişlilik, gerekliklik ve orantılılık gibi unsurlar içerir.

5. Negatif, pozitif ve usûl yükümlülükleri

6. Bir ihlâlin Anayasanın 13'üncü maddesinde geçen farklı kriterlerden birine dayanılarak verilebileceği

Bir ihlâl, kanunilik ilkesine dayanılarak tespit edilebileceği gibi ölçülülük ilkesine dayanılarak da tespit edilebilir. Başvurucular her kriter yönünden tartışma yapmalıdırlar.

7. Tazminat talebinin mutlaka delillendirilmesi gerektiği

8. Geçici tedbir kararının, AYM yönünden, İhtüzük gereğince sadece "maddi ve manevi bütünlük hakkı" yönünden ileri sürülebileceğini

9. AYM Kanununda boşluk bulunan hallerde diğer usûl kurallarının uygulama bulabileceğini

10. Tazminat talebi olmadığında kendiliğinden tazminata hükmedilemeyeceği

➤ Bütün katılımcılara Ek-4'teki listeyi verin. Listeyi projeksiyona yansıtın. Başvurucuların bu listeyi incelemelerini isteyin. Kısaca her bir hak yönünden inceleme metodlarının nasıl farklılaştığını aktarın ve beraber tartışın.

- Başvuruculara **Ek-5**'i dağıtın. Katılımcıların olayları 5 dakika içinde okumalarını sağlayın. Sonrasında katılımcılardan ihlâl tespitlerini, AYM'nin 4'lü testini (Kanunilik, Meşru Amaç, Demokratik Toplum Düzeninde Gereklik ve Ölçülülük) uygulayarak özetlemelerini isteyin. Bunu yaparken **Ek-4** "Esasa ilişkin inceleme listesinde" yer alan "Sınırlandırılabilir Haklar" şemasını kullanabilirsiniz.
- Katılımcılara **Ek-6**'daki olayı dağıtın ve katılımcıları 4 gruba ayırın. Her gruptan, 25 dakikalık sürede ihlâl iddialarını (esasa ilişkin) özlü biçimde ortaya koyan bir dilekçe yazmalarını rica edin. Ardından her bir gruptan, ihlâl nedenlerinden birine ilişkin gerekçelerini açıklamasını isteyin. (Örn. birinci grup, kanunilik; ikinci grup, meşru amaç; üçüncü grup, demokratik toplum düzeninde gereklik; dördüncü grup ölçülülük/hakkın özü gibi...) Avukatların esasa ilişkin iddialarını her bir unsur yönünden ileri sürmelerinin dilekçelerini güçlendireceğini ifade edin.

Özetleme

- Bireysel başvuru incelemesinde dikkate alınan kriterleri tekrar hatırlatın.
- Uygulayıcıların, dilekçelerini yazarken bu kriterlerden hangisi yönünden sorun olduğunu belirlemelerinin gerekli olduğunu hatırlatın.

Tekrar Güdöleme

- Şu şekilde katılımcıların motivasyonlarını arttırın:

"Bu modölin amacı, bireysel başvurular incelenirken kanunilik, meşru amaç, ölçölülük, demokratik toplum düzeninde gereklik, hakkın özü gibi kriterler kullanıldığını ve konunun devletin pozitif yükümlölükleri yönünden de incelendiğini aktarmak, bu çerçevede sizlerin daha nitelikli ve daha anlaşılır dilekçeler hazırlamanızı sağlamaktır.

Burada öğrendiklerinizi, hazırlayacağınız dilekçelere yansıtmanız durumunda başarı şansınız yükselecektir."

Ek Çalışma

- Dilekçelerdeki savların güçlendirilmesi için AYM'nin ve AİHM'in kararlarından yararlanılabileceği ifade edilebilir. Bu bakımdan AYM'nin kararları dışında AİHM'in Türkçe kısmı da bulunan internet sitesinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) yararlanabileceklerini iletin. İcap ederse sitenin nasıl kullanıldığı uygulamalı olarak gösterilebilir

Değerlendirme

- Dilekçe hazırlama sürecinde dikkate alınması gereken noktalarla ilgili bir soru(n) olup olmadığını sorun. Varsa bunları listeleyin.
- Aşağıdaki ilkeleri yeniden hatırlatın:
 1. Kanunilik
 2. Meşru Amaç
 3. Demokratik Toplum Düzeninde Gereklik
 4. Ölçölülük
 5. Negatif, pozitif ve usül yükümlölükleri (Bu yükümlölükler, özellikle yaşam hakkı ve işkence yasağı ile ilgili modölda tartışılacaktır.)

6. Bir ihlâlin Anayasanın 13'üncü maddesinde geçen farklı kriterlerden birine dayanılarak verilebileceği (Bir ihlâl, kanunilik ilkesine dayanılarak tespit edilebileceği gibi ölçülülük ilkesine dayanılarak da tespit edilebilir. Başvurucular her kriter yönünden tartışma yapmalıdır.)

7. Tazminatın mutlaka delillendirilmesi gerektiği

8. Geçici tedbir kararının, AYM yönünden, İçtüzük gereğince sadece "maddi ve manevi bütünlük hakkı" yönünden ileri sürülebileceği

9. AYM Kanununda boşluk bulunan hallerde diğer usûl kurallarının uygulama bulabileceği

10. Tazminat talebi olmadığında kendiliğinden tazminata hükmedilemeyeceği

KAPANIŞ

➤ Katılımcılara, her sene hukuk fakültesi öğrencileri arasında yapılan RWI bireysel başvuru yarışmasında kullanılan bir varsayımsal olayı:

<https://rwvabb.org/r-wallenberg-vabb-ii/sevinc-basvurusu/>

ve bu olaya binaen birincilik kazanan öğrenci dilekçesine

<https://rwvabb.files.wordpress.com/2016/03/rwvabb-meryem-sevinc3a7-bac59fvuru-taslac49fc4b1.pdf>

göz atmalarını önerin. Bu dilekçenin henüz öğrencilik düzeyinde dahi etkili dilekçe yazmanın mümkün olabildiğini gösterdiğini ifade edin.

Yeni bir konuya geçmeden önce kendi hazırladıkları dilekçelerde geçmişte ne gibi hatalar yapmış olduklarını düşünmelerini ve eğer fırsat bulabilirlerse, kendi aralarında bu konu üzerinde tartışmalarını isteyin.

EKLER:

MODÜL 1

- EK-1: Anayasanın 148'nci maddesi
- EK-2: Almanya, Fransa, Türkiye istatistikleri
- EK-3: 2012 yılından itibaren Türkiye'den AIHM'e giden davalardaki düşmeyi gösteren istatistik tablosu
- EK-4: AYM kabul edilemezlik istatistikleri tablosu (2012-30.06.2018)
- EK-5: 6216 sayılı Kanununun 45 ve 46'ncı maddeleri
- EK-6: Kurgusal olaylar (kişi yönünden yetki)
- EK-7: Kurgusal olaylar (kişi yönünden yetki)
- EK-8: Kurgusal olaylar (konu yönünden yetki)
- EK-9: "Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlükler" ve "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki hak ve özgürlükler" karşılaştırması
- EK 10: Yargı denetimine kapalı alanlar çalışması

MODÜL 2

- EK-1: Gazete haberi
- EK-2: Kurgusal olay çalışması (ceza yargılamasında müdahale biçimleri ve başvuru yolları)
- EK-3: Kurgusal olay çalışması (müdahale tipine göre tüketilecek yollar ve başvuru süre başlangıcı)
- EK-4: Kurgusal olay çalışması (başvuru sürelerinin başlama anı)
- EK-5: Ek çalışma

MODÜL 3

- EK-1: AYM'nin açıkça dayanaktan yoksunluk istatistiği
- EK-2: Kurgusal dilekçe (Kanun yolu başvurusu)
- EK-3: Kurgusal olay (Bir ihlâlin olmadığına açık olduğu başvurular ve temellendirilmemiş şikâyetler)
- EK-4: Eşleştirme çalışması (dilekçede bulunması gereken ifadeler)

MODÜL 4

- EK-1: Gazete haberi
- EK-2: Bireysel başvuru formu
- EK-3: İdari inceleme kontrol listeleri
- EK-4: Esasa ilişkin inceleme listesi
- EK-5: Farklı unsurlar yönünden farklı ihlâl örnekleri
- EK-6: Örnek olay (Kristal-İş)

MODÜL-1

Ek-1: Anayasanın 148'nci Maddesi

"(...) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.

Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir. (...)"

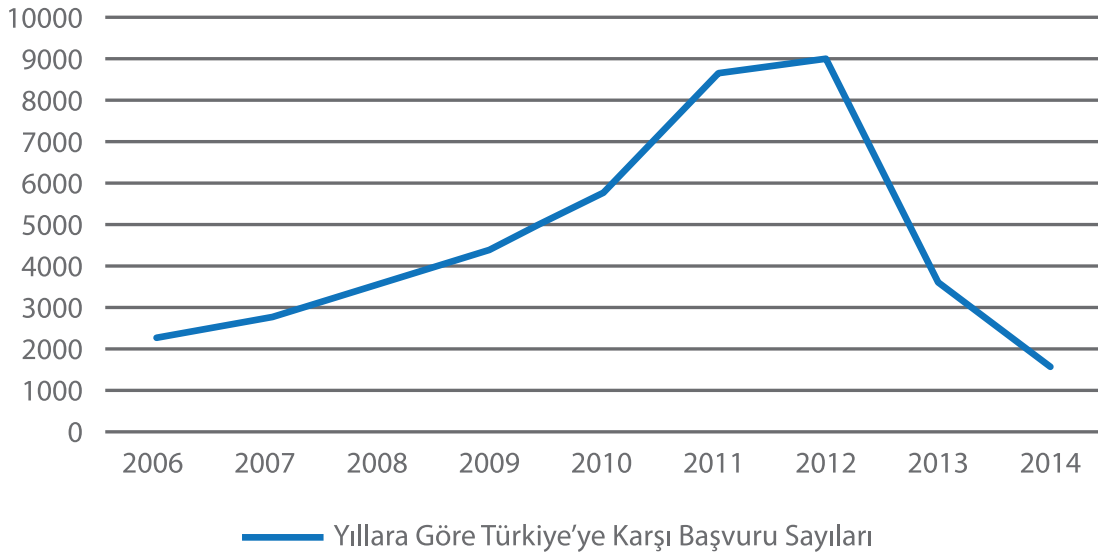
Ek-2: Almanya, Fransa, Türkiye İstatistikleri

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi - İhlâl Sayıları (1959-2017)

Devletler	İhlâl Sayıları
Almanya	193
Fransa	728
Türkiye	2988

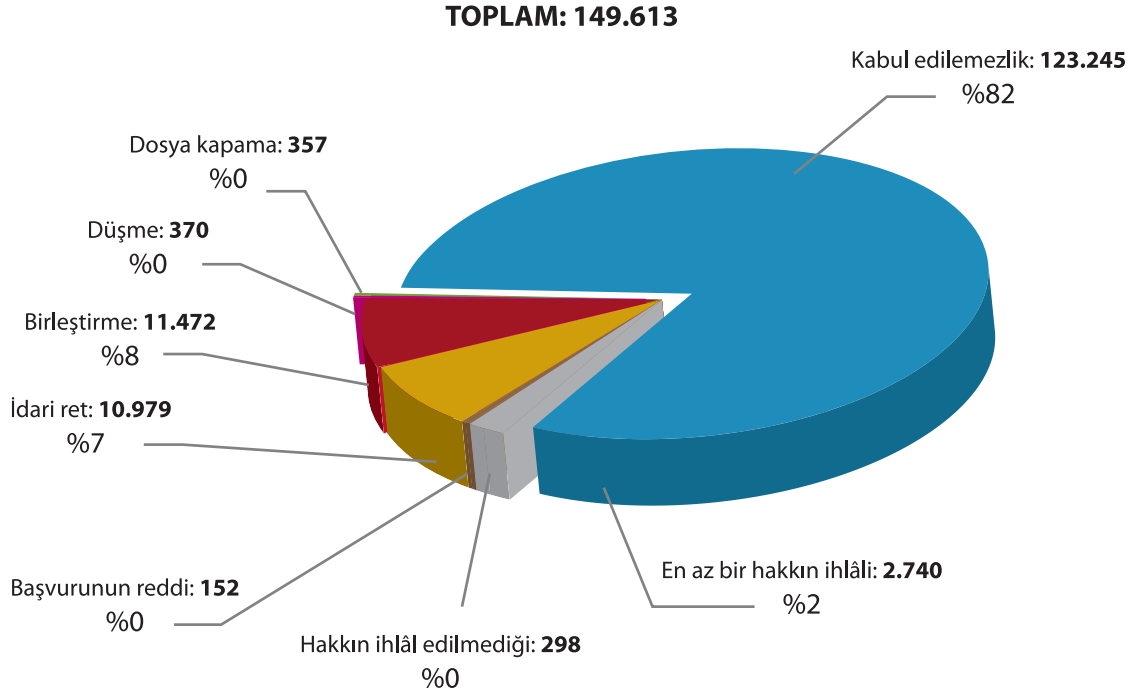
Ek-3: 2012 Yılından İtibaren Türkiye'den AİHM'e Giden Davalardaki Düşmeyi Gösteren İstatistik Tablosu

Yıllara Göre Türkiye'ye Karşı Başvuru Sayıları

Ek-4: AYM Kabul Edilemezlik İstatistikleri Tablosu (2012-30.06.2018)

Karara Bağlanan Başvuruların Karar Türüne Göre Dağılımı

*İdari ret kararı verildiğinde dosya kapatıldığı ve idari redde itiraz kabul edildiğinde tekrar açıldığı için karara bağlanan dosya sayılarında önceki istatistiklere göre bir miktar azalma olabilecektir.

Ek-5: 6216 Sayılı Kanununun 45 ve 46'ncı Maddeleri

Bireysel Başvuru Hakkı

Madde 45:

- (1) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.
- (2) İhlal neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmuş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.
- (3) Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.

Bireysel Başvuru Hakkına Sahip Olanlar

MADDE 46:

- (1) Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.
- (2) Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir.
- (3) Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak yabancılar bireysel başvuru yapamaz.

Ek-6: Kurgusal Olaylar (Kişi Yönünden Yetki)

Örnek 1

Başvurucu, “göçmen kaçakçılığı” suçundan yürütülen soruşturma kapsamında 11/4/2008 tarihinde tutuklandığını ve aynı yıl serbest bırakıldığını, hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini, bu durumda makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Örnek 2

Başvurucu, 21/11/2013 tarihinde AYM’ye bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde Türkiye’de hukuk kurumlarının yolsuzluk ve ilimsizlik nedeniyle felç olduğunu; üç liraya satılan mazotun iki lirasının vergiye gittiğini, vergilerin insan haklarına aykırı boyutta olduğunu; iflasların ve işsizliğin çok fazla olduğunu; tüm bunların temelinde “Dur!” diyen birisinin olmamasının, yargılanmayan suçların ve suçluların artmasının yattığını, tarafsız ve adaletli bir ceza sistemi olmadığı için yukarıdaki problemlerin hepsinin doğal olduğunu belirterek, insanların haklarını savunmadaki acziyetlerinin giderilmesi için, suçluların acil ve tarafsız yargılanmalarını temin etmek için, gerçek demokrasi ve hukuk için, çözümlerin bir parçası olmak üzere Türkiye gençliğinin ülkemizin hayatı boyutlardaki temel sorunları hakkında neler yapabileceğini ve nasıl sonuç alabileceğini sormuş, bu hususta bilgilendirilmeyi talep etmiştir.

Örnek 3

Başvurucu İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Çankaya ilçesi Lodumu Mahallesinde bulunan taşınmazlar üzerinde hisseleri bulunmasına ve başka şahıslara ait hisselerin kullanılmamasına rağmen, aleyhine açılan kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davası sonucunda tazminata hükmedildiğini, anılan davada düzenlenen bilirkişi raporları gerçeğe aykırı olduğu halde buna yönelik itirazlarının dikkate alınmadığını, tapu kaydında hissedar gözükken bazı kişilerin mirasçılarının davaya dahil edilmediklerini, kamu gücü kullanılarak yapılan bir işlem bulunmadığını, tamamen eşitler arasındaki bir ilişkiden kaynaklanan dava sonucunda aleyhine karar verildiğini, davanın paylı mülkiyet hakkının kullanımından kaynaklanan bir uyuşmazlık niteliğinde olduğunu, dolayısıyla bireysel başvuruda bulunma hakkının da bulunduğunu, başvurusunun kamu gücünü kullanan kamu tüzel kişisi olarak değerlendirilemeyeceğini, vakıf üniversitelerinin kanun gereği kamu tüzel kişisi addedilmesinin her faaliyetinde kamu gücünü kullandığı anlamına gelmeyeceğini, kamu gücünün kullanılmadığı durumlarda özel hukuk tüzel kişisi olarak değerlendirilmesi gerektiğini, taşınmazlardaki hisselerinin küçük bir kısmını kullandığını belirterek, Anayasanın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkı ile 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

Örnek 4

Başvurucu (B), Fransa vatandaşıdır. 10 yıldır Türkiye’de oturma iznine sahiptir ve Muğla Bodrum’da mülkiyetinde bulunan geniş yüz ölçümlü bir çiftlikte mukimdir. (B)’nin çiftliğinin bir kısmından, Bodrum belediyesi tarafından, kamulaştırma yapılmaksızın yol geçirilmiştir. (B) bu konuyla ilgili olağan hukuk yollarını tüketmiş; fakat bir sonuç alamamıştır.

Öte yandan (B), 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan milletvekili seçimlerinde oy kullanmak istemiştir. Seçmen askı listesine isminin kaydedilmesi için ilgili makamlara yaptığı başvurular kesin olarak reddedilmiştir.

Örnek 5

Başvurucu, 10 Temmuz 1980 tarihinde silahlı sokak gösterisine katıldığı şüphesiyle gözaltına alınmış, 23 Temmuz 1980 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu, 25 Temmuz 1991 günü tahliye edilmiştir. Başvurucu hakkındaki ceza davası ise devam etmiştir. Ceza davası temyiz aşamasındayken, 7 Mayıs 2013 tarihinde, hâkim zamanaşımı gerçekleştiği gerekçesiyle davanın düşmesine karar verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu tarafından “masumiyet karinesi” ve “makul sürede yargılanma” haklarının ihlâl edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapılmıştır.

Örnek 6

Başvurucu (B)’nin eşi (E), terör örgütü üyesi olmaktan suçlu bulunmuş ve 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilmiştir. Bu kararın Yargıtay tarafından bozulması üzerine, dosya yerel mahkemeye gönderilmiştir. Bozma sonrası yapılan yargılamada, tutukluluk hali devam eden (E), Hepatit-B hastalığından vefat etmiştir. Sanık (E)’nin vefatı üzerine, davaya bakan mahkeme, düşme kararı vermiştir. Bunun üzerine başvurucu (B), eşi (E)’nin kanuni şartları olmamasına rağmen tutuklu yargılandığı ve adil yargılanmadığı gerekçeleriyle başvuruda bulunmuştur. Ayrıca tedavilerinin yeterli yapılmadığı gerekçesiyle yaşam hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Örnek 7

Yargıç olan başvurucu hakkında, yakın çevresinde kendisini terör örgütleri ile yakın ilişki içinde gösterdiği, meslektaşlarıyla kavga ettiği, kravat takmadığı, işe geç geldiği vb. gerekçelerle bir disiplin soruşturması açılmıştır. HSK, başvurucunun görev yerinin değiştirilmesine ve bazı suçlamalarla bağlantılı olarak kınama, diğer bazıları için 1 yıl süreyle kademe ilerlemesi cezası verilmesine karar vermiştir. Bir süre sonra çıkartılan bir kanun uyarınca başvurucunun cezaları, geriye dönük olarak silinmiştir; fakat kademe ilerlemesi yapılmayan süredeki maaş artışları kendisine verilmemiştir.

Örnek 8

Mevzuatta yapılan çeşitli değişikliklerle “çocuk hematolojisi” ve “çocuk onkolojisi” anabilim dalları birleştirilmiştir. Bu alanlardan birinden uzmanlık belgesi alanların altı ay içinde yapacakları başvuru ile belgelerinin “çocuk hematolojisi ve onkolojisi” adı ile değiştirileceği ilan edilmiştir.

Başvurucu Türk Pediatrik Onkoloji Grubu Derneği, çocuk onkolojisi disiplininin çalışma alanının oldukça geniş ve bu alanda hasta sayısının ülkemizin genç nüfusa sahip olması nedeniyle çok fazla olduğunu, çocuk hematolojisi ile çocuk onkolojisi disiplinlerinin lösemi hastalığı dışında ortak çalışma alanının bulunmadığını, iki ayrı disiplin için toplam üç yıl eğitim süresi öngörülmesinin bilimsel bir temelini olmadığını, bu alanda nitelikli uzman yetişmesinin de mümkün olamayacağını ve birbirlerinden farklı olan bu iki disiplinin birleştirilmesiyle sunulacak sağlık hizmetinin kalitesinin düşeceğini belirterek başvuru konusu kanuni düzenleme nedeniyle üyelerinin, Anayasanın 10, 12, 27, 36, 40, 42, 48, 56, 125 ve 138. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Örnek 9

(A), Samsun’da, dedesinden kalan bir tarlanın zilyedidir. Bu tarlanın, kadastro çalışmalarında uzun yıllardan bu yana orman niteliğinde olduğu tespit edilmiştir. (A) tarafından kadastro tespitinin iptali ve tescil talepli açılan dava 20 yıldır devam etmektedir. Dava devam ederken (A), yurtdışına yerleşmiştir. Davanın uzun sürmesine sinirlenen (A)’nın eşi (B), bu konuyu makul sürede yargılanma hakkının ihlâli iddiasıyla AYM’ye taşımak istemektedir.

Ek-7: Kurgusal Olaylar (Kişi Yönünden Yetki)

Varsayımsal Olaylar	Kişi Yönünden Yetki
<p>(T) Tüketici Derneği, "Ulusal Sermaye Girişimlerinin Desteklenmesi Yönetmeliği'nin 3'ncü maddesinin "Yabancı sermaye ortağı bulunmayan şirketlerce üretilen mallarda, ayıba karşı tekeffül hükümleri uygulanmaz" şeklindeki hükmünün iptali için idari yargıda açtığı dava reddedilmiştir. Dernek, bu kararın Anayasanın 172'inci maddesindeki "tüketicilerin korunması" düzenlemesine aykırı olduğu ve tüketicilerin "mülkiyet hakkı"nı ihlâl ettiği iddiasıyla bireysel başvuru yapmıştır.</p>	
<p>(T) Tüketici Derneği, bir dernek binasına sahiptir. (Z) idaresi, sürdürdüğü yeni yol projesinde bu binanın bahçe kısmını fiilen kullanmıştır. (T) Derneği, (Z) idaresi aleyhine müdahalenin men'î davası açmıştır. Açılan dava, (T) Derneği lehine sonuçlanmıştır. Ancak (T) Derneği, bu dava, lehine sonuçlanmasına rağmen, müdahalenin devam ediyor olmasından yakınmaktadır. Başvurucu (T) Derneği, mülkiyet ile adil yargılanma haklarının ihlâl edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapmıştır.</p>	
<p>(B) Barosu, baro binasına kurulan 3 baz istasyonunun sökülmesi için Adalet Bakanlığına karşı açtığı davayı kazanmıştır. Mahkeme kararının yerine getirilmemesinden yakınan (B) Barosu, "özel yaşama saygı hakkı" ve "adil yargılanma hakkı" ihlâli iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.</p>	
<p>Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencisi (A), 1 Mayıs günü Taksim Meydanı'nda "Savaşa hayır!" şeklinde slogan attığı için kolluk güçlerinin müdahalesine maruz kalmış ve gözaltına alınmış, akabinde tutuklanmıştır. (A)'nın ablası olan (B), kardeşinin sadece barışı istediği için kolluk güçlerinin müdahalesine maruz kalmasının ve tutuklanmasının Anayasaya aykırı olduğunu düşünerek "gösteri yürüyüşü özgürlüğü" ve "kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı" ihlâli iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.</p>	
<p>Başvurucu (K)'nin kocasının güvenlik güçleri tarafından kasten vurularak öldürülmesinin ardından, iki asker aleyhine ceza davası açılmıştır. Diğer yandan başvuru (K), idare aleyhine 300 bin TL maddi ve manevi tazminat talepli dava açmıştır. Tam yargı davası devam ederken; ceza davası, sanık askerlerin beraatiyle sonuçlanmıştır. Başvurucu (K), beraat kararına karşı olağan hukuk yollarını tüketerek AYM'ye yaşam hakkının ihlâl edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra, (K) ile idare özel bir kanun hükmüne dayalı olarak 200 bin TL'nin (K)'ya ödenmesi konusunda mutabık kalmışlardır. Anılan bedelin (K)'ya ödenmesinden sonra, tam yargı davasında "karar verilmesine yer olmadığı kararı" verilmiştir.</p>	
<p>Başvurucu (B), oğlu (O)'nun kendini kolluk mensubu olarak tanıtan kişiler tarafından zorla bir arabaya bindirildiğini görmüştür. Bu olaydan sonra başvuru, defalarca suç duyurusunda bulunmasına ve bu yönde savcılığa çok sayıda dilekçe vermesine rağmen; savcılık, (O)'nun teröristlerce kaçırılmış olabileceğini ifade etmiş, (O)'dan bir daha haber alınamamıştır. Uzun süre devam eden bu belirsizliğin, kendisi üzerinde şiddetli zihinsel sıkıntı ve acıya neden olduğunu düşünen (B), oğlu (O) açısından yaşam hakkının, kendisi yönünden ise insanlık dışı muamele yasağının ihlâl edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.</p>	

Başvurucu (A) ve (B) evlidir. Gecekonularına tapu verilmesi için açtıkları dava, derece mahkemelerince reddedilmiş ve usûlüne uygun yapılan temyiz ve karar düzeltme talepleri 11/11/2013'te reddedilmiştir. Başvurucu (A) 16/11/2013'te vefat etmiştir. Avukatları 21/11/2013 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır. Başvurudan bir süre sonra, başvurucu (B) 30/11/2013'ta vefat etmiştir.	-
---	---

Ek-8: Kurgusal Olaylar (Konu Yönünden Yetki)

Örnek 1

Antalya'da yayınlanan bir gazetede; (G) isimli gazeteci, "Antalya'ya herhangi bir turist kafesi geldiğinde, sayısı 20'yi geçmeyen travestilerin hemen 'tezgah' açtığı ve turistlerin peşini bırakmadıkları, Antalya'nın bu 'pisliklerden' kurtulması gerektiği, aksi halde Antalya'nın 'hastalık şehri' olarak tanınacağı" yolunda bir yazı yazmıştır. (B), kendisinin de travesti olduğu ve bu nedenle de (G)'nin yazısının mağduru olduğu gerekçesiyle şikâyetinde bulunmuştur. Bu şikâyet üzerine; Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "suç işlemeye tahrik" ve "hakaret" suçlarından (G) aleyhine soruşturma başlatılmıştır. Savcılık; başvuru konusundaki şikâyetine konu olan köşe yazısındaki sözlerin, ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı ve bu çerçevede suçun unsurlarının oluşmadığı gerekçesi ile kovuşturmayla yer olmadığına karar vermiştir. Bu karara karşı (B) tarafından yapılan itiraz reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir. Başvurucu (B), söz konusu olayda, adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlâl edildiğini düşünmekte ve bunu, bireysel başvuru konusu yapmak istemektedir.

Örnek 2

Başvurucu, doktor olarak çalıştığı hastanede bir doktorun kendisine vurduğu ve hakaret ettiği iddiasıyla 28/12/2004 tarihinde şikâyetçi olmuştur. 24/07/2006 tarihli iddianame ile açılan dava, 03/07/2012 tarihinde zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılma kararıyla sonuçlanmıştır. Başvurucu bu kararlar, hukuk devleti ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmektedir.

Örnek 3

Başvurucu (B), (A) ilinde yapılan belediye başkanlığı seçimlerinde aday olmuş, fakat seçilememiştir. (B)'nin mensubu olduğu (C) siyasi partisi, kanuna aykırı hallerin mevcut olduğu iddiasıyla anılan seçimin iptal edilmesi talebiyle Yüksek Seçim Kuruluna (YSK) itiraz etmiştir. YSK, oyların toplamlarında hatalara rastlanmış olmakla birlikte, geçerli oyların siyasi partilere dağılımında bir hataya rastlanmaması göz önünde bulundurularak itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucu, ileri sürdüğü delillerin ve iddiaların YSK tarafından yeterince incelenmediğini, kararda bariz takdir hatası bulunduğunu, seçimde yapılan usûlsüzlükler nedeniyle seçimin sonucunun değiştiğini düşünmektedir. Bu nedenle serbest seçim hakkının, adil yargılanma hakkının ve genel demokratik devlet ilkesinin ihlâl edildiğini ileri sürmeyi düşünmekte ve bu konuda serbest seçim hakkı ve adil yargılanma hakkı ihlâli iddiasıyla bireysel başvuru yapmak üzere hukuksal destek beklemektedir.

Örnek 4

Başvurucu (B), (X) ilçesi Tapu Sicil Müdürlüğünde şef olarak görev yapmakta iken müdür kadrosunun boş olması nedeniyle aynı birimde müdürlük görevini yürütmek üzere vekaleten yetkilendirilmiştir. Başvurucu, söz konusu görevi yürüttüğünden bahisle, müdür maaşının kendisine ödenmesi için ilgili mercilere başvurmuştur. Bu talebin reddedilmesi üzerine ret işleminin iptali ve maaş ve tazminat farklarının ödenmesi istemiyle idare mahkemesinde dava açılmıştır. Bu dava reddedilerek kesinleşmiştir. Başvurucu, eşitlik ilkesi ile mülkiyet hakkının, ücrette adalet sağlanması ilkesinin (Madde 55) ihlâl edildiğini ileri sürerek konuyu AYM'ye taşımak istemektedir.

Örnek 5

Başvurucu (B), 1994 model otomobilini eniştesi (H)'ye satmıştır. (B), bunun karşılığında, üçüncü kişi tarafından keşide edilip (H) tarafından ciro edilen 10 bin TL değerinde bir senet almıştır. Senedin altındaki keşideci imzasının sahte olması nedeniyle bu bedel tahsil edilememiştir. Bunun üzerine (B), kendisine sahte senet verilip dolandırıldığı iddiasıyla suç duyurusunda bulunmuştur. Cumhuriyet savcılığı tarafından uyuşmazlığın hukuki ihtilaf niteliğinde olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Karara yapılan itiraz, kesin kararla reddedilmiştir. Başvurucu bunun üzerine mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddiasıyla konuyu AYM'ye taşımayı düşünmektedir.

Örnek 6

Başvurucu (B)'nin Afyon'daki evine, (S) isimli kişi, (B)'nin rızası olmaksızın saat 01:00 sıralarında girmiştir. Bundan haberdar olan (B), (S) hakkında konut dokunulmazlığını ihlâl suçundan şikâyetinde bulunmuştur. Yapılan soruşturma sonunda, anılan suçtan (S) aleyhine kamu davası açılmıştır. Davada (B), kardeşi (K)'yi tanık olarak dinletmek istemiş, ayrıca olay yerini gören kamera kayıtlarının celbini talep etmiştir. Mahkeme, hiçbir gerekçe göstermeden her iki talebi de reddetmiştir. Yargılama sonunda (S) hakkında delil yetersizliğinden beraat kararı verilmiştir. Olağan kanun yolları tüketildikten sonra (B), hukuk devleti ilkesi ve adil yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddiasıyla konuyu AYM'ye taşımayı düşünmektedir.

Örnek 7

(A), (B)'nin avukatıdır. (A), müvekkili (B)'nin taşınmazına kamulaştırmaz el atıldığını belirterek idare aleyhine adli yargıda tazminat davası açmıştır. Bu dava devam ederken, kamulaştırmaz el atma davalarındaki dava değerine göre belirlenen kanuni vekalet ücreti, 2942 sayılı kamulaştırma kanununun geçici 6'ncı maddesindeki değişiklik sonucu maktuya dönüştürülmüştür. (A), bu yasa değişikliği üzerine, dava devam ederken, bu kanun hükmünün iptal edilmesi için kendi adına, mülkiyet hakkının ihlâl edildiği iddiasıyla AYM'ye bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu başvuruda (A), Avukatlık Kanunu Madde 164/son uyarınca, dava sonunda hükmedilecek kanuni vekalet ücretinin kendisine ait olacağını belirtmiştir.

Örnek 8

(A), İstanbul İş Mahkemesi nezdinde hizmet tespiti davası açmıştır. Bu davada, 1985 yılından beri (C) isimli işverenin yanında çalıştığını, fakat sigortasının yapılmadığını ve primlerinin ödenmediğini ileri sürmüştür. Mahkeme tarafından yapılan yargılama sonunda, belirtilen tarihte (A)'nın 9 yaşında olduğu yönündeki nüfus kayıtlarını dikkate alarak davanın reddine karar verilmiştir. Kanun yolu incelemesinden geçen bu karar kesinleşmiştir. Başvurucu çocuk yaştan beri çalıştığını, Mahkemenin bu yorumunun adil olmadığını, şayet dava kabul edilseydi emekli olabileceğini, bu nedenle sosyal güvenlik hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Örnek 9

Başvurucu (B), 2016 yılında girmiş olduğu KPSS sınavından 97 puan almıştır. Sağlık Bakanlığı Müfettiş Yardımcılığı için açılan kadroya başvurmuş (B)'nin bu başvurusu, kanunda öngörülen yaş sınırını aştığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu işleme karşı idari yargı yollarını tüketen (B), çalışma hakkının ve kamu hizmetine girme hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Örnek 10

İş adamı olan başvuru (B) hakkında "vergi kaçakçılığı" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır. Bu davaya bakan mahkeme, (B) hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol kararı vermiş, karara yapılan itiraz reddedilmiştir. (B), yurtdışında tedavi gören çocuğu ve eşini görmek için yurtdışına çıkmak istediğini; ancak hakkındaki karar nedeniyle yurt dışına çıkamadığını bu nedenle "seyahat özgürlüğü" hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Ek-9:“Anayasada Güvence Altına Alınmış Temel Hak ve Özgürlükler”ve “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki Hak ve Özgürlükler” Karşılaştırması

Haklar	Anayasa	Sözleşme
Yaşam hakkı	Madde 17/1, 7/4	Madde 2
İşkence ve kötü muamele yasağı	Madde 17/1, 17/3	Madde 3
Zorla çalıştırma ve zorunlu çalışma yasağı	Madde17/1, 24/1, 48/1, 50, 72	Madde 4
Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı	Madde 18, 141/4	Madde 5
Mahkemeye başvuru hakkı	Madde 19, 40/2, 125/1, 125/5, 138/son, 148/3, 154, 155	Madde 6
Kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı	Madde 36, 37, 138, 139, 140/2, 140/3, 140/4, 140/5, 142, 145/3, 145/4	Madde 6
Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı	Madde 36, 38/5, 38/6, 39, 141/3	Madde 6
Masumiyet karinesi	Madde 36, 38/4	Madde 6
Suç isnat edilen kişinin asgari hakları	Madde 36	Madde6
Aleni yargılanma hakkı	Madde 36, 141/1, 141/2	Madde 6
Makul sürede yargılanma hakkı	Madde 36, 141/4	Madde 6
Suçta ve cezada kanunilik hakkı	Madde 38/1	Madde 7
Özel yaşama saygı hakkı	Madde 17/1, 20/1, 23, 20/2, 20/3, 23/2, 23/4, 23/5	Madde 8
Aile yaşamına saygı hakkı	Madde 20/1, 20/2	Madde 8
Konuta saygı hakkı	Madde 21	Madde 8
Haberleşmeye saygı hakkı	Madde 22/1, 22/2	Madde 8
Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı	Madde 24, 136	Madde 9
İfade özgürlüğü hakkı	Madde 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 1304, 133/1	Madde 10
Toplantı ve gösteri özgürlükleri hakkı	Madde 34	Madde 11
Örgütlenme özgürlüğü hakkı, siyasi partiler	Madde 33, 68, 69, 135	Madde 11
Sendikal haklar	Madde 51, 53, 54, 55	Madde 11
Evlenme ve aile kurma hakkı	Madde 20/1, 41	Madde 12
Etkili başvuru hakkı	Madde 40, 148/3, 74/4	Madde 13
Ayrımcılık yasağı	Madde 10, 41/1	Madde14
Mülkiyet hakkı	Madde 35, 21, 30, 38/9	1. Ek Pr., Madde 1
Eğitim hakkı	Madde 42, 24/1, 24/2, 24/3, 130/4	1. Ek Pr., Madde 2

Serbest seçim hakkı	Madde 67, 75, 76/1, 77/1, 78/3, 78/5, 79, 114, 127/3	1. Ek Pr., Madde 3
Yabancıların sınır dışı edilmesinde usûl güvenceleri	Madde 36, 141, 146	7. Ek Pr., Madde 1
Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı	Madde 36, 40	7. Ek Pr., Madde 2
Adli hata halinde tazminat hakkı	Madde 19/son, 40/son	7. Ek Pr., Madde 3
Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı	Madde 36, 38	7. Ek Pr., Madde 4
Eşler arası eşitlik hakkı	Madde 10, 41	7. Ek Pr., Madde 5
Ölüm cezası yasağı	Madde 38/10	13. Ek Pr., Madde 1

Ek-10: Yargı Denetimine Kapalı Alanlar Çalışması

Anayasanın Yargı Denetiminin Dışında Bıraktığı İşlemler

Spor Uyuşmazlıklarındaki Tahkim Kararları (Madde 59/3)
YSK kararları (79/2)
Milletlerarası antlaşmalar (Madde 90/5)
Cumhurbaşkanının Tek Başına Yaptığı İşlemler (Madde 125/2)
YAŞ kararları (Terfi işlemleri ve kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma işlemleri hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır) (Madde 125/2)
Olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararname (md. 148/1)
HSK'nin Meslekten Çıkartma Dışındaki Kararları (Madde 159/10)
İnkılap Kanunları (Madde 174)

- Doktrinde, bunlardan HSK, YSK ve Tahkim kararlarının yargıçlarca ve/veya özgün yargı yolunda (seçim yargısı, spor yargısı) nihai olarak verilen kararlar olduğu, bu kararlara karşı başka bir mercie başvurulamaması kuralının, Yargıtay (adli yargı), Danıştay (idari yargı) kararlarına karşı başkaca bir mercie başvurulamaması gibi bir anlam taşıdığı; bu bakımdan bunlara karşı olağandışı bir yol olan AYM'ye bireysel başvurunun mümkün olduğu ileri sürülmektedir.

Ek-1: Gazete Haberi

AİHM'den ilk 15 Temmuz kararı

AİHM, 15 Temmuz sonrası tutuklanan, çoğu hâkim ve savcı devlet memurlarından gelen dava başvurularını "iç hukuk yolları tüketilmedi" gerekçesiyle geri çevirdi. Karar diğer 15 Temmuz başvuruları için emsal niteliğinde.

Mercan ve diğerleri/Türkiye, 56511/16, 08/11/2016

Ek-2: Kurgusal Olay Çalışması (Ceza Yargılamasında Müdahale Biçimleri ve Başvuru Yolları)

Başvurucu (B)'nin aracında "uyuşturucu madde kaçakçılığı" kuşkusuyla ve gecikmesinde sakınca bulunan bir durumun var olduğu düşünülerek, 07/11/2013 tarihinde kolluk amirinin emriyle arama yapılmıştır. Bu aramada, aracında uyuşturucu madde bulunamamış; aracın bagajında bulunan dizüstü bilgisayara el konulmuştur. El koyma 24 saat içinde yetkili hâkim tarafından onaylanmıştır. Bu aramanın icrası sırasında, aracın bagaj kilidi kırılmıştır.

Bu arama sonrasında, 07/11/2013, saat 16.00'da başvuru gözetimine alınmıştır. Başvurucu 09/11/2013 tarihinde, saat 17.00'da Sulh Ceza Hâkimliğinin önüne çıkartılmış ve CMK Madde 100 ve devamı uyarınca "uyuşturucu madde kaçakçılığı" suçundan tutuklanmıştır. Anılan suçtan, başvuru aleyhine 27/12/2014'te kamu davası açılmıştır. Başvurucu, 23/05/2015'te tahliye edilmiştir. Başvurucu, yargılamanın 30/09/2016 tarihli oturumunda hazır bulundurduğu tanık (C)'nin dinlenmesini talep etmiş; fakat bu talep gerekçesiz olarak reddedilmiştir. Dava halen derdesttir.

Bunun dışında, (B) ve o sırada cezaevinde bulunan arkadaşı (A) hakkında, 5 yıl önce açılmış olan "hırsızlık" davası sonuçlanmıştır. İlk derece mahkemesinin vermiş olduğu 1 yıl 3 ay hapis cezası, Yargıtayın 27/11/2016 tarihli onama kararıyla kesinleşmiştir. Yargıtay karar evrakı, ilk derece mahkemesine 03/01/2017 tarihinde ulaşmış ve kesinleşme şerhi işlenmiştir. (A)'ya bu suç ile ilgili "müddetname", 05/01/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir. Karar ve müddetname A ve B'nin avukatlarına tebliğ edilmiştir.

Yanıt Anahtarı

Müdahale Biçimleri	Başvurulması Gereken Yollar

Ek-3: Kurgusal Olay Çalışması (Müdahale Tipine Göre Tüketilecek Yollar ve Başvuru Süre Başlangıcı)

(A), (B), (C), (D) isimdeki başvuruçular, (G) gazetesinin (sırasıyla) köşe yazarı, genel yayın yönetmeni, sorumlu yazı işleri müdürü ve muhabirdir. Başvuruçuların avukatları, sırasıyla (X), (V), (Y) ve (Z)'dir.

Başvuruçucu	Avukatı
A	X
B	V
C	Y
D	Z

Olay

Başvuruçular hakkında, 21/09/2010 tarihinde (G) gazetesinde yayımlanan bir makalenin "halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu"nu teşkil ettiği gerekçesiyle 23/05/2014 tarihinde bir ceza davası açılmıştır. (A) dışındaki tüm sanıklar, tutuksuz yargılanmıştır. Söz konusu dava, 18/07/2014 tarihinde ilk derece mahkemesinde sonuçlanmış ve her bir başvuruçucu için 3 yıl 2 ay hapis cezasına hükmedilmiştir. Bu karar, avukatlarca temyiz edilmiştir. Dosyayı esastan inceleyen Yargıtay, başvuruçuların cezalarını 10/03/2017 tarihinde onamış ve karar kesinleşmiştir. Onama kararı, ilk derece mahkemesinin dosyasına, **30/03/2017** tarihinde girmiş ve kesinleşme şerhi işlenmiştir.

Öğrenme Biçimleri

- **15/04/2017** tarihinde, hapisanede tutuklu olan başvuruçucu (A)'ya ne kadar süre hapis yatacağını gösteren bir "müddetname" tebliğ edilmiştir. Başvuruçucu (A) bu durumu avukatı (X)'e aktarmamıştır.
- **01/04/2017** tarihinde beraber seyahat eden başvuruçucu (D) ve avukat (Z) çok ağır bir trafik kazası geçirmişler ve 01/10/2017 tarihine kadar komada kalmışlardır.
- **29/06/2017** tarihinde başka bir dava için adliyede bulunan avukat (X) ve avukat (V), temyizinin akıbetini öğrenmek için dava dosyasına bakmışlar, Yargıtay'ın onama kararından haberdar olmuş ve aynı gün kararın bir örneğini imza karşılığında dosyadan almışlardır.
- **25/07/2017** tarihinde avukat (V) ile bir baro toplantısında karşılaşan avukat (Y), Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi kararını onadığını duymuş, bunun üzerine aynı gün mahkemeye giderek kararın kendisine tebliğ edilmesi yönünde talep dilekçesi vermiştir. Karar, (Y)'ye **05/09/2017** tarihinde posta yoluyla tebliğ edilmiştir.

Bireysel Başvurular ve Argümanlar

- (A)'nın avukatı (X), Tebligat Kanununun "vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır" şeklindeki 11'inci maddesi hükmüne de atıf yaparak 30/06/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.
- (B)'nin avukatı (V), CMK'nın 331'inci maddesindeki "Ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her yıl ağustosun birinden eylülün beşine kadar tatil olunur (...) Adli tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır" hükmüne atıf yaparak 02/09/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.
- (C)'nin avukatı (Y), 06/09/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

- (D)'nin avukatı (Z), komada buldukları süreçte başvuru yapmalarının teknik olarak mümkün olmadığı, bu nedenle başvuru süresinin, amaçsal yorumla, komadan çıktıkları günden itibaren başlaması gerektiğini söylemiş, hastane raporunu da dilekçesine ekleyerek 21/10/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Ek-4: Kurgusal Olay Çalışması (Başvuru Sürelerinin Başlama Anı)

Örnek 1

Başvurucu (B), karın ağrısı şikâyetiyle (D) devlet hastanesine gitmiştir. (D) hastanesindeki doktor (C), (B)'ye kanser tehisi koymuş ve derhal ameliyat olması gerektiğini iletmiştir. Başvurucu (B)'den gerekli onaylar alınarak, ameliyat gerçekleştirilmiş, ancak daha sonra başvuru sahibinin gerçekte kanser olmadığı anlaşılmıştır. Bunun üzerine başvuru sahibi (B), ameliyatı gerçekleştiren doktor (C) ile tartışmış, bu tartışma sırasında taraflar karşılıklı olarak birbirlerine hakaret etmiştir. Başvurucu (B), yanlış teşhise dayalı ameliyat ve hakaretle ilgili olarak Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Savcılık her iki suç iddiası hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir.

Başvurucu, bireysel başvuru yapmak istemektedir.

Örnek 2

Başvurucu (B) aleyhine "yasadışı örgüt üyeliği" suçlamasıyla açılan ceza davasında, 8 yıl 6 ay hapis cezasına hükmedilmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında, başvuru sahibinin soruşturma evresinde müdafii olmaksızın verdiği ifadeyi hükme esas almıştır. Başvurucu (B), mahkeme aşamasında soruşturma evresindeki ifadesinin zora dayalı olarak alındığını beyan etmiştir. Başvurucu aleyhine verilen mahkumiyet kararına karşı, sanık müdafii, "usul ve yasaya aykırı olan kararın tüm yönleriyle bozulmasını talep ederim" şeklinde bir gerekçe ile temyiz yoluna başvurmuş ve bu karar onanarak kesinleşmiştir. Başvurucu (B) hakkındaki onama kararı müdafiyeye tebliğ edilmemiştir. Kararın kesinleşmesi üzerine (B), 01/11/2016 tarihinde Antalya havalimanında yakalanmış ve Antalya Cezaevine konulmuştur. Müddetname, cezaevi idaresi tarafından 01/12/2016 tarihinde (B)'ye tebliğ edilmiştir. (B)'nin avukatı (A), 02/01/2017 tarihinde cezaevine yaptığı ziyaret esnasında bu karardan haberdar olmuştur. Avukat (A), 10/01/2017 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır. Avukat, bireysel başvuru dilekçesine ek olarak, 01/11/2016-01/01/2017 tarihleri arasında (C) hastanesinde yoğun bakımda yattığına dair sağlık raporu da sunmuştur.

Örnek 3

Başvurucu (B) hakkında "hırsızlık" suçundan verilen mahkumiyet kararı, Yargıtay 6'ncı Ceza Dairesinin 10/06/2016 tarihindeki ilamıyla onanmıştır. Dosya, yerel mahkeme kalemine 14/07/2016 tarihinde gelmiştir. 20/07/2016 tarihinde mahkeme kalemince karara kesinleşme şerhi işlenmiş ve aynı tarihte infaz için savcılığa gönderilmiştir. Ancak onama ilamı, ne (B)'ye, ne de avukatı (A)'ya tebliğ edilmiştir. Avukat (A), 05/12/2016 tarihinde mahkeme kalemine giderek onama ilamının kendisine tebliğini talep etmiş ve talep üzerine aynı tarihte onama ilamı kendisine tebliğ edilmiştir. (A), (B) adına 06/12/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Örnek 4

Başvurucu (B), müdür yardımcısı olarak göreve başladığı okulun müdürü ve kendisinden önceki müdür vekili hakkında 02/04/2015 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Savcılığına verdiği dilekçede; okul müdürünün kendisini sürekli aşağıladığını, görev ve yetkilerini elinden aldığını, hademe ve nöbetçi öğretmenin yapacağı işleri yapmaya zorladığını, dedikodusunu yaptığını, hakkında soruşturmalar açılmasına ve disiplin cezasıyla cezalandırılmasına neden olduğunu, kendisine ait olan imza yetkisini önceki vekil müdür yardımcısına kullandığını, hakkında açtığı soruşturmalar sonucu başka bir okula atanmasına neden olduğunu ve benzeri birtakım mobbing uygulamaları sonucu psikolojisinin bozulmasına ve tedavi görmesine yol açıldığını ileri sürmüştür. Savcılık tarafından 06/06/2015 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Bu karara yapılan itiraz 30/06/2015 tarihli kararla kesin olarak reddedilmiştir. İtirazın reddine dair karar, Başvurucu (B)'ye 25/07/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, adli tatilin bitiminden sonra, 05/09/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Örnek 5

Başvurucu (B), eşi (A) aleyhine 02/02/2010 tarihinde boşanma davası açmıştır. Bu dava sonucunda aile mahkemesi; 10/10/2014 tarihli kararıyla, tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin (A)'ye verilmesine ve (A) lehine 700 bin TL maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Bu karar, Yargıtay 2'nci Hukuk Dairesi tarafından 09/12/2015 tarihinde onanarak kesinleşmiştir. Onama ilamı, başvuru (B)'ye 02/02/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu (B) 15/02/2016 tarihinde AYM'ye yaptığı bireysel başvurusunda, çocuğunun velayetinin, uyuşturucu madde bağımlılığı bulunduğu mahkeme kararıyla sabit olan eşi (A)'ya verilmesinin aile hayatına saygı hakkını ihlâl ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu (B), 25/02/2016 tarihinde verdiği ek dilekçesinde, aleyhine hükmedilen tazminat miktarının kendisinin mahvına neden olacağı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür. 10/03/2016 tarihinde verdiği ikinci ek beyan dilekçesinde yargılamanın 6 yıla yakın sürmüş olmasının, makul sürede yargılanma hakkını ihlâl ettiğini ileri sürmüş, ayrıca ihlâl iddialarının tamamı için 800 bin TL maddi ve manevi tazminat talep etmiştir.

Ek-5: Yedek Çalışma

İdare Mahkemesi 28/12/2007 tarihli kararı ile davayı reddetmiş, başvuru tarafından yapılan temyiz başvurusu üzerine Danıştay Onbirinci Dairesi 15/6/2010 tarihinde Mahkeme kararının onanmasına karar vermiştir. Karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 18/4/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Karar, başvuru vekiline 17/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, bu tarihten sonra 12/7/2013 tarihinde başka bir avukatı vekil tayin ettiğini, ancak bu avukatın 5/7/2013 ile 13/7/2013 tarihleri arasında yurt dışında bulunduğunu ve 17/7/2013 tarihinde rahatsızlığı nedeniyle 10 gün istirahatının uygun olduğuna dair sağlık raporu aldığını, haklı mazeretin ortadan kalktığı tarihten itibaren 15 gün içinde bireysel başvuruyu yaptığını belirterek, başvurusunun kabul edilmesi talebinde bulunulmuştur.

AYM Kanunu Madde 47/5:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. Mahkeme, öncelikle başvurusunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder."

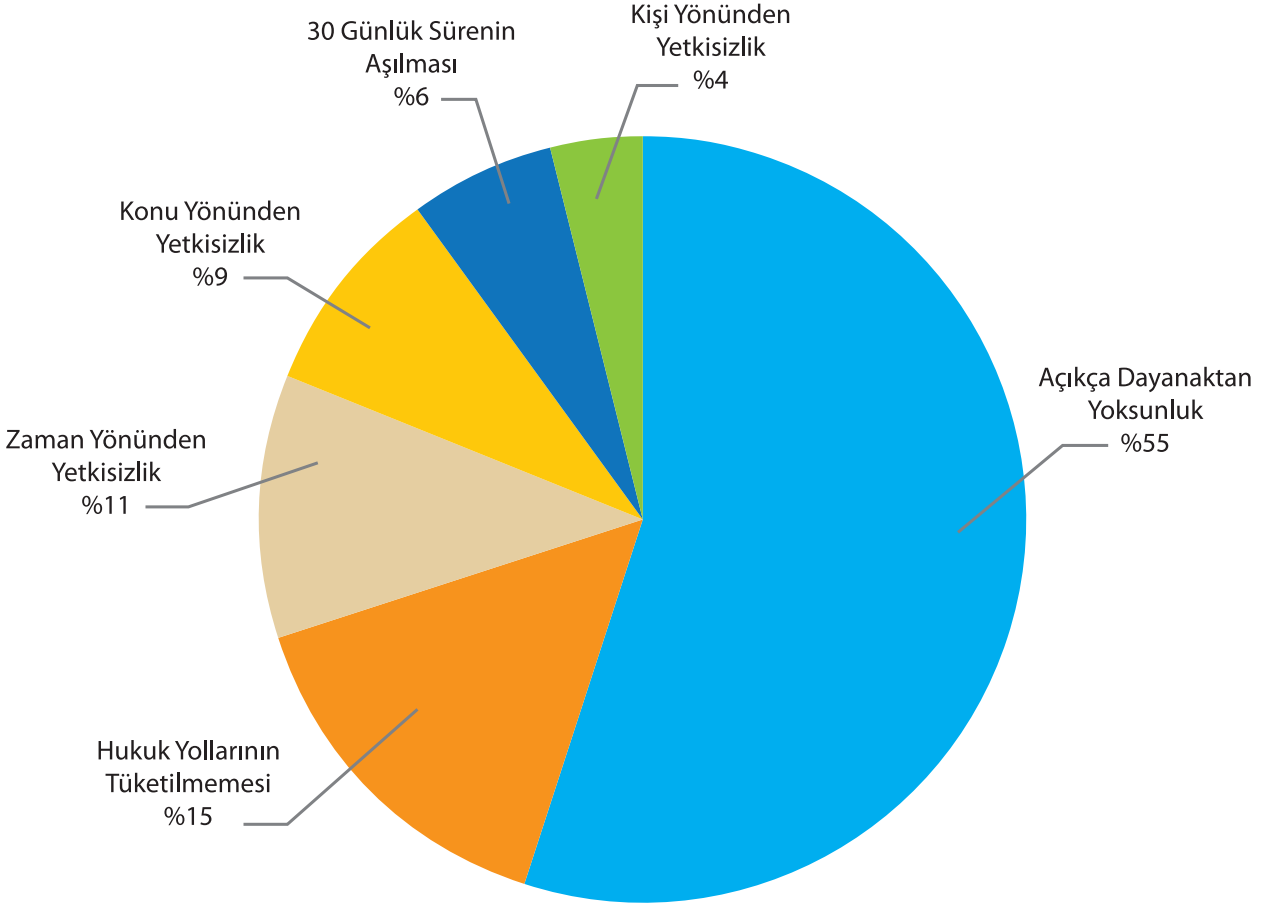
AYM İçtüzüğü Madde 64:

"Başvurucu mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapamadığı takdirde, mazeretinin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilir. Komisyonlar raportörlüğünce mazeretin kabulünün gerekip gerekmediği yönünde karar taslağı hazırlanır. Komisyon, öncelikle başvurusunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek mazereti kabul veya reddeder."

➤ **Sizce AYM ne tür bir karar vermiş olabilir? Tartışınız.**

Ek-1: AYM'nin Açıkça Dayanaktan Yoksunluk İstatistiği

Kabul Edilemezlik Kararlarının Oranları

Ek-2: Kurgusal Dilekçe (Kanun Yolu Başvurusu)

Örnek 1

Dört yıllık fakülte mezunu olan başvuru 30/11/2010 tarihinde askerliğe sevk edilmiş ve askerlik görevini kısa dönem erbaş olarak 30/5/2011 tarihinde tamamlayarak terhis olmuştur. Terhisinden yaklaşık 6 ay sonra 3/11/2011 tarihinde telefonla bilgi verilmek suretiyle askerlik şubesine celp edilen başvurucuya; Milli Savunma Bakanlığının ("MSB") 10/10/2011 tarihli yazısına istinaden 2004 yılındaki hırsızlık suçundan ertelenmiş mahkûmiyetinin tespit edildiği, yedek subay olarak alınan askerlik kararının er olarak tadil edildiği, yapılan askerlik hizmetinin yeterli olmaması nedeniyle eksik hizmeti bulunduğu ve tekrar askere alınacağı bildirilmiştir. Başvuru, dört yıllık fakülte mezunu olduğunu, bu nedenle yedek subay adayı olarak askerlik kararı alındığını, bu karara istinaden kısa dönem erbaş olarak askerlik hizmetini yerine getirip terhis edildiğini, ancak terhisini takiben sabıka kaydında mahkûmiyet hükmü bulunduğunun tespit edilmesi üzerine MSB'ce hakkındaki askerlik kararının tadil edilerek 15 aylık er statüsüne çevrildiğini, bakiye hizmet süresini tamamlamak üzere askere alınması için MSB'ce karar alındığını ve yapılan bu tadil işleminin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek MSB'nin 10/10/2011 tarihli askerlik kararının er olarak tadil edilmesine ilişkin kararının iptali ve yü-

rürlüğünün durdurulması istemiyle 11/11/2011 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesine ("AYİM") başvurmuştur. Başvurucu yeniden yürütmenin durdurulması talebinde bulunmuş, ancak talep AYİM kararıyla oy çokluğu ile reddedilmiştir. Başvurucunun iptal ve yürütmenin durdurulması istemiyle açtığı dava, AYİM tarafından reddedilmiştir. Başvurucu, AYİM 2. Dairesinin 3/5/2012 tarihli ret kararına karşı 2/8/2012 tarihinde karar düzeltme talebinde bulunmuş, talep AYİM'de reddedilmiştir. Karar düzeltme talebinin reddine dair karar 15/11/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

Başvurucu, askerden terhis olduktan yaklaşık altı ay sonra MSB'nin yazısına istinaden eksik hizmeti bulunduğu gerekçesiyle tekrar askere alınacağını bildirmesinin hukuki güvenlik ve istikrar ilkelere aykırı olduğunu, askerlik hizmetini tamamladığını ve bunun kendisi açısından kazanılmış hak teşkil ettiğini, tekrar askere çağırılmasının kazanılmış haklara saygı ilkesini zedelediğini, MSB'nin kararına karşı açtığı davada Mahkemece verilen kararın adil olmadığını, AYİM'e açtığı davanın hâkim mesleğinden olmayan iki üye tarafından reddedildiğini ileri sürerek Anayasal haklarının ihlâl edildiğini iddia etmiştir.

Bu işlemin dayanağı, yedek subay adayı olarak askere sevkten evvel veya yedek subay yetiştirilmekte iken hırsızlık suçundan hükümlülük hali anlaşılanların, askerlik hizmetini durumlarına göre er veya erbaş olarak tamamlayacaklarını söyleyen askerlik mevzuatıdır. Başvurucu ise, o dönemki TCK uyarınca, mahkumiyetinden sonra 5 yıl boyunca başkaca bir suç işlemediği gerekçesiyle cezası tecil edilmiş olan mahkumiyetinin vaki olmadığını, dolayısıyla kendisine bu mevzuatın uygulanamayacağını ileri sürmektedir.

Örnek 2

Başvurucu Adnan Keskin gazetecidir. İş akdinin 4/12/2007 tarihinde işveren tarafından haksız feshedildiğini, açtığı davanın 15/3/2011 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini ve sonradan Yargıyatca onandığını ileri sürmüştür. Başvurucu, anılan davada 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tazimi Hakkında Kanunun "*Gazetecilere ücretlerini vaktinde ödemeyen işverenler, bu ücretleri, geçecek her gün için yüzde beş fazlasıyla ödemeye mecburdurlar*" hükmü uyarınca alması gereken bedeli alamadığını, Borçlar Kanununun "*Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği ve zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hakim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir*" hükmüne dayanarak, alacak hesabından %90 oranında indirim yapılmasının mülkiyet, adil yargılanma ve eşitlik haklarını ihlâl ettiğini ileri sürmüştür.

Örnek 3

Başvurucu Deniz Seki, uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan yargılandığı davada, yasanın ve delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verildiğini, tape kayıtlarında uyuşturucu ticaretine ilişkin bir konuşma kaydının olmadığı hususunun göz ardı edildiğini, hakkındaki isnadın iddianamede "kendisinden talepte bulunanlar ile bir kısım arkadaşını sanık S. Ü. ile irtibatlandırmak, evinde ve başka yerlerde uyuşturucu partisi vererek uyuşturucu madde temin etmek" olarak belirtildiği halde, uyuşturucu madde ticaretinden cezalandırıldığını, oysa "ticaret" yapmadığını, dolayısıyla aldığı cezayla Anayasanın 17., 19., 36. ve 38. maddelerinin ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Ek-3: Kurgusal Olay (Bir İhlâlin Olmadığının Açık Olduğu Başvurular ve Temellendirilmemiş Şikâyetler)

Örnek 1

Başvurucu (B) hakkında yapılan icra takibi sırasında, başvuru taahhüt ettiği ödeme planına uymamıştır. Bunun üzerine (B) hakkında 3 aya kadar hapsen tazyik kararı verilmiştir. Karara karşı icra ceza mahkemesine yapılan itiraz reddedilmiştir. Başvurucu ödeme taahhüdünü ihlâl etmesi nedeniyle hapsen tazyik kararı verildiğini, oysa kendisiyle aynı durumda olanlara bu cezanın verilmediğini, kendisine bu cezanın verilmesinin eşitlik ve adalet ilkelerine aykırı olduğunu, borç nedeniyle hürriyeti bağlayıcı ceza verilemeyeceğini ileri sürmüştür.

Örnek 2

Başvurucu (B), resmî bir evrakta sahtecilik yapmıştır. Bu fiillerden dolayı (B) aleyhine açılan ceza davasının sonunda, (B) hakkında CMK Madde 231 uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Bu karara yapılan itiraz reddedilmiştir. Bunun üzerine (B), adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Örnek 3

Başvurucu (B) hakkında "yağma" suçundan 2000 yılında bir ceza davası açılmıştır. Davaya bakan ağır ceza mahkemesi, 31/10/2010 tarihli kararıyla, başvurucuya isnat edilen eylemin sabit olduğu sonucuna vararak 8 yıl 2 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu karar, Yargıtay tarafından 21/12/2011 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

Başvurucu (B), ağır ceza mahkemesinde yargılanması devam ederken 2007 yılında AİHM'e makul sürede yargılanma hakkının ihlâli iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru 15/01/2013 yılında sonuçlanmış, AİHM başvurucunun "makul sürede yargılanma hakkı"nın ihlâl edildiği sonucuna varmıştır. Bu ihlâl kararı üzerine başvuru (B), 13/01/2014 tarihinde ağır ceza mahkemesine başvurarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Bu talep, CMK Madde 311'de düzenlenen yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden birisinin bulunmadığı gerekçesiyle 30/01/2014 tarihinde esasa girilmeksizin reddedilmiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz, 12/02/2014 tarihinde reddedilmiştir. Anılan karar, başvuru (B)'ye 20/02/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuru (B), 25/02/2014 tarihinde adil yargılanma hakkının ihlâl edildiği gerekçesiyle AYM'ye bireysel başvuruda bulunmuştur.

Örnek 4

(B) hakkında süregelen, yağma suçu ile bağlantılı olarak farklı ceza davalarından birinde 4 yıl 2 ay; birinde 20 yıl 10 ay; bir diğerinde ise 8 yıl 4 ay hapis cezasına hükmedilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, 09/10/2012 tarihinde aynı neviden olan bu cezaların 32 yıl 16 ay hapis cezası olarak toplanmasına ve infazına karar vermiş ve bu karara uygun olarak Cumhuriyet Başsavcılığınca müddetname tanzim edilmiştir. (B), hakkında verilen toplama kararının ve buna bağlı olarak düzenlenen müddetnamenin eski TCK'ya aykırı olduğu düşüncesiyle mahkemeye başvuruda bulunmuş; fakat bu karar 14/10/2012 tarihinde reddedilmiştir. Hakkındaki karar kesinleşen (B), davada kullanılan ifadesini, işkence altında verdiğini ileri sürerek 14/10/2012 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. (B)'nin bu talebi 15/11/2012'de reddedilmiştir.

Örnek 5

Yerleşim yeri dışında boş olarak bulunan tarla vasfındaki taşınmazının, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırılması üzerine başvuru (B), kamulaştırma işleminin iptali amacıyla İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme, kamu yararı ilkesine uygun olarak hareket edildiği ve taşınmazın yol olarak kullanılmak üzere usûlüne uygun şekilde kamulaştırıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Karar, Danıştay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Başvuru (B), kamulaştırma kararının mülkiyet hakkı ile özel hayatına saygı hakkını ihlâl ettiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

Örnek 6

Ceza davasının sonuçlanmasından sonra, başvuru (B) aleyhine sinkafı hakaret fiili nedeniyle asliye hukuk mahkemesi nezdinde tazminat davası açılmıştır. Bu davada mahkeme, 5000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Karar, onanarak kesinleşmiştir. Başvuru (B), "bu kararın adil olmadığı", "tazminat miktarının yüksek olduğu", "delillerin yanlış değerlendirildiği" gerekçeleriyle bireysel başvuruda bulunmuştur.

Örnek 7

Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığı Kimyasal İnceleme Şube Müdürlüğünde kimyasal inceleme uzmanı olarak görevine devam etmekte iken 2012 yılında Gümrük ve Ticaret Bakanlığında münhal bulunan kadroya naklen atanmak istemiş ancak hizmetine ihtiyaç duyulduğu gerekçesiyle muvafakat verilmemiştir. Başvurucu AYİM'e dava açmış, fakat davası reddedilmiştir. Başvurucu, naklen atanması durumunda daha fazla gelir elde edeceğini ve yükselme imkânı bulabileceğini belirterek adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Örnek 8

Başvurucunun işyerinde esrar ve uyuşturucu hap sattığına ilişkin ihbarlar üzerine, Karataş Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla iş yerinde arama yapılmasına izin verilmiştir. Ayrıca uyuşturucu madde bulunduğu ihbarı üzerine Karataş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen yazılı arama iznine istinaden başvurucunun yönetimindeki araçta da arama yapılmıştır. Aramalar sonucunda, hint keneviri ihtiva eden sigaralarla bir miktar esrar ele geçirilmiştir. Uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun işlendiği konusunda yeterli şüphe bulunduğu kanısına varan Adana Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiş ve Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucuyu uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan 4 yıl 2 ay hapis ve 480,00 TL adli para cezasına mahkûm etmiştir. Bu mahkûmiyet Yargıtay kararıyla kesinleşmiştir.

Başvurucu, arama kararı bulunmamasına rağmen aracının arandığını ve elde edilen delilin mahkûmiyet kararında kullanıldığını, restoran ve arabada yapılan aramalar sonucu ele geçirilen uyuşturucu maddeler, restoranın dış kısmında ve aracın sol ön tekerlek davlumbazı ile çamurluk arasına sıkıştırılmış halde ve herkesin ulaşabileceği yerlerde bulunduğundan olayın bir komplo olabileceğini, hasımlarının olduğunu belirtmesine rağmen hem iddia makamının, hem de Mahkemenin kovuşturmanın genişletilmesine ve yeni delil toplanmasına gerek olmadığına karar verdiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Ek-4: Eşleştirme Çalışması (Dilekçede Bulunması Gereken İfadeler)

	Yargılama makul süre içerisinde tamamlanmadı.
	Karar adil değildir.
	Kesinleşmiş mahkeme kararı uygulanmadı.
	Duruşmalı yargılama yapılmadı.
	Aleni karar ilkesi ihlâl edildi.
	Mahkeme, uygulaması gereken kanun hükümlerini dikkate almadan karar verdi.
	Adil yargılanmadım.
	Yargılamayı yapan mahkeme hukuka aykırı bir karar verdi.
	Yargılamada, silahların eşitliği ilkesine saygı gösterilmedi.
	Deliller, mahkeme tarafından yanlış değerlendirildi.
	Mahkeme, bağımsız ve tarafsız değildi.
	Kanun, hatalı yorumlandı.
	Çelişmeli yargılama ilkesine uygun bir yargılama yapılmadı
	İddialarıma yanıt veren gerekçe sunulmadı.

Ek-1: Gazete Haberi

AYM Uludere başvurusunu reddetti

Anayasa Mahkemesi, Uludere'deki hava operasyonunda hayatını kaybeden 34 kişinin aileleri tarafından "yaşam hakkı ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının ihlâli" gerekçesiyle yaptığı bireysel başvuruyu reddetti. Gerekçe, müracaattaki eksik belgelerin mahkemeye iki gün geç verilmesi.

Ek-2: Bireysel Başvuru Formu ve Kılavuzu

Ayrıca basılı olarak dağıtılacaktır/ Yeterli baskı yoksa AYM internet sitesinden indirilebilir.

Ek-3: İdari İnceleme Kontrol Listeleri

Kısa Kontrol Listesi

(İlk bakışta süre aşımı tespit edilen başvurular yönünden)

HARÇ	2018 yılı için belirlenen 294,70 TL bireysel başvuru harcının ödendiğine dair makbuzun eklenmediği,	
YETKİ VE İMZA	Vesayete ilişkin vasi kararının onaylı suretinin eklenmediği,	
	Başvurucu tüzel kişiliği temsile yetkilinin temsile yetkili olduğuna dair belgenin onaylı suretinin eklenmediği,	
	Avukatın başvurucuyu temsile yetkili olduğuna dair vekaletnamenin eklenmediği,	
	Başvurucuyu temsil eden vekil tarafından verilen yetki belgesinin eklenmediği,	
	Vekalet suret harcının eklenmediği,	
	Baro pulunun eklenmediği,	
	Başvuru formunun sonuç kısmında bulunan imza bölümünün eksik bırakıldığı, (İmza bölümü imzalanmış yeni bir başvuru formu ile eksiklik giderilebilir.)	

Uzun Kontrol Listesi

HARÇ	2018 yılı için belirlenen 294,70 TL bireysel başvuru harcının ödendiğine dair makbuzun eklenmediği,	
YETKİ VE İMZA	Vesayete ilişkin vasi kararının onaylı suretinin eklenmediği,	
	Başvurucu tüzel kişiliği temsile yetkilinin temsile yetkili olduğuna dair belgenin onaylı suretinin eklenmediği,	
	Avukatın başvurucuyu temsile yetkili olduğuna dair vekaletnamenin eklenmediği,	
	Başvurucuyu temsil eden vekil tarafından verilen yetki belgesinin eklenmediği,	
	Vekalet suret harcının eklenmediği,	
	Baro pulunun eklenmediği,	
	Başvuru formunun sonuç kısmında bulunan imza bölümünün eksik bırakıldığı, (İmza bölümü imzalanmış yeni bir başvuru formu ile eksiklik giderilebilir.)	

BİLGİ- LER	Bireysel başvuru formunun usûlüne uygun olarak doldurulmadığı, başvuru formunda bulunması gereken bütün bilgileri içeren ve aynı formatta olan bir dilekçe olmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun ve eklerin okunaklı olmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun resmi dilde yazılmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun kişisel bilgiler alanında başvurucuya ait bilgilerin tam olarak doldurulmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun kişisel bilgiler alanında tüzel kişiliği temsile yetkili kişiye ait bilgilerin tam olarak doldurulmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun kişisel bilgiler alanında başvurucuyu temsile yetkili avukata ait bilgilerin tam olarak doldurulmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun II- A- Kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özet bölümünün usûlüne uygun doldurulmadığı olayların genel olarak özetlendiği, tarih sırasına göre kronolojik bir açıklama yapılmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun II- B Bölümünde ihlâl edildiği ileri sürülen hakkın hangisi olduğu ve hangi nedenlerle ihlâl edildiği hususunun gerekçeleriyle birlikte özlü bir şekilde açıklanmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun II-C Bölümünde de genel açıklamalara yer verildiği güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının gerekçeleriyle birlikte açık bir şekilde yazılmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun III-A bölümünde Başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, ilk derece mahkeme ve Yargıtay safahatının mahkeme kararlarının tarih ve sayıları belirtilmek suretiyle yazılmadığı,	
	Bireysel başvuru formunun III-B bölümünde nihai kararı veren mahkeme ile kararın tarih ve sayısı ile ihlâlin öğrenildiği tarihin belirtilmediği,	
	Bireysel başvuru formunun V- Sonuç Talepleri bölümünde ise taleplerinin ne olduğunun açık bir şekilde belirtilmediği, genel ifadelere yer verildiği,	
Başvuru formunun ekinde sunulan belgelerin, tarih sırasına göre numaralandırarak her bir belgeyi tanımlayıcı başlıklar halinde dizi pusulası düzenlenmediği,		
BELGE- LER	Başvurucunun nüfus cüzdanı örneğinin eklenmediği,	
	Yabancı uyruklu olduğu anlaşılan başvurucunun vatandaşı olduğu ülkeye ait kimlik belgesi örneğinin eklenmediği,	
	Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 60/2. maddesi hükmü ve ayrıca Bireysel Başvuru Formu Kılavuzunun Genel Açıklamalar (d) bendinde yapılan açıklama uyarınca başvuru formunun ekler hariç 10 sayfayı geçmesi halinde özet eklenmesi gerekirken başvuru formu ekler hariç sayfa olmasına rağmen özet ibraz edilmediği,	

BELGE- LER	Başvuru konusu ile ilgili olarak kanunda öngörölmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmesi sonucu verilen nihai karar (başvuru dilekçesi, Ceza Mahkemesi kararı, itiraz dilekçesi, itiraz üzerine verilen karar) ve ilk derece mahkeme kararının onaylı suretlerinin eklenmediği,	
	Bireysel başvuru formunda belirtilen dayanak belgelerin asılları ya da onaylı suretlerinin eklenmediği,	
	Bireysel başvuru dosyasına sunulan belgelerin asılları ya da onaylı suretlerinin eklenmediği,	
	Nihai kararın hangi tarihte tebliğ alındığının belirtilmediği ve tebliğ alındığına dair belgenin onaylı suretinin eklenmediği,	
	Başvuruya konu ihlâlê ilişkin belgelere hangi nedenle erişilemediğinin belirtilmediği,	
	Maddi tazminat talebine dayanak bütün bilgi ve belgelerin asıl veya onaylı suretlerinin (ödenmiş ise vergi aslı, vergi cezası ve gecikme faizine ilişkin makbuzlar vb.) eklenmediği,	
	Başvurunun süresinde yapılmadığı ve bireysel başvuru formunda mazeret belirtilmesine rağmen mazereti ispatlayan belgelerin asıllarının ya da onaylı suretlerinin eklenmediği.	

Ek-4: Esasa İlişkin İnceleme Listesi

Anayasa Madde 5:

Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Anayasa Madde 13:

Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Temel Hak Müdahalelerini İnceleme Yöntemleri

Kişinin Dokunulmazlığı - Maddi ve Manevi Varlığı

1. Devlet kişinin maddi ve manevi varlığına saygı göstermiş mi? (Negatif Yükümlülük)
 - Devletin müdahalesi kanuni midir? Müdahale yaşam hakkı yönünden ölçülü müdür?
 - İşkence yasağı yönünden müdahale işkence, insanlık dışı muamele/ceza veya aşağılayıcı muamele/ceza düzeyine ulaşmış yoğunlukta mıdır?
2. Devlet, kişiyi üçüncü bir kişinin saldırısına/tehlikeye karşı korumuş mu? (Pozitif Yükümlülük)
 - Devlet saldırıyı/tehlikeyi biliyor muydu? Bilmesi gerekiyor muydu?
3. Devlet, saldırının gerçekleşmesi/tehlikenin vuku bulmasından sonra soruşturma yapmış mı?
 - Soruşturma derhal başlamış mı?
 - Etkili deliller toplanmış mı?
 - Soruşturma/kovuşturma tarafsız ve bağımsız mercilerce yürütülmüş mü?
 - Müştekillerin katılımı/kamusal denetim sağlanmış mı?
 - Soruşturma/kovuşturma makul bir hızda tamamlanmış mı?
 - Sorumlular bulunmuş ise, caydırıcı bir ceza verilmiş mi?

Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı

1. Özgürlükten yoksun bırakma var mı?
2. Özgürlükten yoksun bırakmanın kanuni dayanağı var mı varsa bile kanuna uygun davranışmış mı?
3. Özgürlükten yoksun bırakma tedbiri, Anayasanın 19'ncü maddesindeki amaçlardan birine uygun mu?
4. Tedbir ölçülü mü?
5. 19'ncü maddedeki haklar (suç isnadını bildirme/yakınlarına haber verme/tazminat vb.) sağlanmış mı?

Adil Yargılanma Hakkı (Ceza)

1. Uyuşmazlıkta, başvuru bir suç isnadı altında mı?
2. Eğer böyleyse, AİHS Madde 6'da sayılan adil yargılanma güvencelerine uyulmuş mudur?
3. "Kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkeme", "makul sürede yargılanma", "adil muhakeme", "aleni yargılanma", "silahların eşitliği", "gerekçeli karar alma", "mahkemeye erişim", "isnattan en kısa sürede, anladığı dilde, ayrıntılı olarak haberdar olma", "savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma", "savunma ve avukat yardımından yararlanma", "tanık dinletme, tanığın sorgulanması/ sorgullandırılması", "tercümandan yararlanma" vb. haklardan birine müdahalede bulunulmuş mu?

Adil Yargılanma Hakkı (Hukuk)

1. Yargılama, iç hukukta tanınan bir hak ile ilgili mi?
2. Hak veya ödev ile ilgili olarak ciddi (belirleyici) bir uyuşmazlık var mı?
3. Hak, "medeni" karakterde mi?
4. "Kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkeme", "makul sürede yargılanma", "adil muhakeme", "aleni yargılanma", "silahların eşitliği", "gerekçeli karar alma", "mahkemeye erişim" haklarından birine müdahalede bulunmuş mudur?

Sınırlandırılabilir Haklar

1. Özel ve aile yaşamına saygı hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı, ifade özgürlüğü hakkı, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkı kategorilerinden bir ile ilişkilendirilebilen bir müdahale var mı?
2. Müdahalenin kanuni dayanağı var mı?
 - a. Kanun ulaşılabilir ve öngörülebilir mi?
 - b. Kanun, olası keyfî müdahalelere karşı yargısal yol düzenliyor mu?
3. Müdahalenin meşru bir amacı var mı?
4. Müdahale, demokratik toplum düzeninde gerekli mi?
 - a. Açık fikirlilik, hoşgörü ve çoğulculuk içeren bir toplumda böyle bir müdahale gerekli sayılabilir mi?
 - b. Zorlayıcı toplumsal ihtiyaç baskısı var mı?
5. Müdahale ölçülü mü?
 - a. Müdahale elverişli araçlarla gerekli ve orantılı şekilde yapılmış mı?
6. Hakkın özü zedeleniyor mu?
 - a. Müdahale hakkı kullanılamaz hâle getirmiş mi?

Etkili Başvuru Hakkı

1. Başvuru, Anayasadaki bir hak ile ilişkilendirilebiliyor mu?
2. Söz konusu hak, bireysel başvuruya konu edilebilir durumda mı?
3. Söz konusu hakka ilişkin etkili bir başvuru yolu var mı?

Eşitlik Hakkı

1. Başvuru, Anayasadaki bireysel başvuruya konu edilebilen bir hak ile ilişkilendirilebiliyor mu?
2. Başvurucuya bu hak yönünden farklı muamele var mı?
3. Başvurucuya, benzer durumdakilere nazaran farklı muamele ediliyor mu?
4. Farklı muamele, başvurucunun kişisel bir özelliğine dayanıyor mu?
5. Farklı muameleyi objektif ve makul şekilde haklılaştırılabilir mi? (Ölçülü mü?)

Mülkiyet Hakkı

1. Başvurucunun "mülkiyeti"ne yönelik bir tedbir var mı?
2. Tedbir, mülkiyetten yoksun bırakmaya, mülkiyetin kullanımına yönelik bir denetime veya barışçıl kullanımına yönelik bir müdahaleye yol açıyor mu?
3. Müdahalenin kanuni dayanağı var mı?
 - Kanun ulaşılabilir ve öngörülebilir mi?
 - Kanun, öngörülen müdahaleye karşı yargısal yol düzenliyor mu?
4. Müdahalenin meşru bir amacı var mı?
5. Ölçülü mü?
 - Müdahale elverişli araçlarla gerekli ve orantılı şekilde yapılmış mı?
6. Hakkın özü zedeleniyor mu?

Ek-5: Farklı Unsurlar Yönünden Farklı İhlâl Örnekleri

Olay 1

Başvurucu, arkadaşları ile birlikte Aydınlık Gazetesi ve üyesi olduğu İşçi Partisinin bazı yöneticilerinin gözaltına alınmasını protesto etmek için ABD Büyükelçiliği önünde basın açıklaması yapmak istemelerinin engellenerek gözaltına alınması ve yasadışı gösteriye katılmak suçundan hapis cezasına mahkûm edilmesi nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür, yargılanmanın yenilenmesi ve tazminat talebinde bulunmuştur.

Olay 2

Başvurucu, ihtirazi kayıtla verdiği gümrük beyannameleri üzerine fazladan tahakkuk ettirilerek ödenen gümrük ve katma değer vergilerinin faiziyle birlikte geri verilmesi istemiyle açmış olduğu davalarda, mahkemece fazladan tahsil edilen kısmın iadesine karar verilmesine rağmen faiz isteminin reddedilmesinin mülkiyet hakkını ihlâl ettiğini ileri sürmüştür.

Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, somut başvuruya konu davada idarece vergi adıyla fazla ve yersiz tahsil edilen ve Mahkeme kararıyla iadesine karar verilen bedellerin ödenmesinde 4458 sayılı Kanunun 216. maddesi gereği faiz uygulanmadığı, bahsedilen kanun maddesinin somut başvuruya konu davanın kesinleşmesinden sonra 22/5/2014 tarihinde iptal edildiği, ülkemizin ekonomik koşulları dikkate alındığında başvurucudan fazla veya yersiz yapılan tahsilâtların tarihi ile iadesi amacıyla açılan davaların başvurucu lehine sonuçlanması arasında geçen sürede enflasyona bağlı meydana gelen değer kaybı ve başvurucunun bu süre zarfında kendi mülkünü kullanma, tasarruf etme, yararlanma hakkından mahrum kalması nedenleriyle mağdur olduğu, mağduriyete hatalı vergi tahakkuk ve tahsil işlemlerinin neden olduğu, uygulamanın alacaklı-borçlu ilişkisinin alacaklı başvurucu aleyhine ve gümrük/vergi idaresi lehine bozulmasına yol açtığı, bahsedilen mağduriyetler dikkate alındığında, başvurucunun üzerine haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük bindiği ve ulaşılmak istenen kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkı arasında kurulması gereken adil dengenin bozulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasanın 35. maddesinde güvence altına mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine karar verilmesi gerekir. (Akel Gıda San. ve Tic. A.L. Başvurusu 2013/28, 25/02/2015)

Ek-6: Kristal-İş

9. Başvurucu Kristal-İş Sendikası ile Türkiye Cam, Çimento ve Toprak Sanayi İşverenleri Sendikası arasında yürütülen 24. Dönem Toplu İş Sözleşmesi Görüşmeleri'nde anlaşma sağlanamaması üzerine Kristal-İş Sendikası tarafından 20/6/2014 tarihinde greve gidilmiştir. Grev, altı şirketi ve on ayrı fabrikayı ilgilendirmekte ve cam sektörünün tüm alt sektörlerini (düz cam, otomotiv camı, cam ev eşyası, şişe, cam elyaf, ısıya dayanıklı camlar vb.) kapsamaktadır.

10. Bakanlar Kurulunun 27/6/2014 tarihli ve 2903 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 25/6/2014 tarihli kararıyla *"Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Anonim Şirketine bağlı işyerlerinde Kristal-İş Sendikası tarafından uygulanmakta olan grevin genel sağlığı ve milli güvenliği bozucu nitelikte görüldüğünden 60 gün süreyle ertelenmesi"* kararlaştırılmıştır.

11. Bu kararın iptal edilmesi için başvurucu Sendika tarafından Danıştay Onuncu Dairesine E.2014/3628 sayılı dosya üzerinden dava açılmış ve yürütmenin durdurulması talep edilmiştir.

12. Yürütmenin durdurulması talebi Danıştay Onuncu Dairesi tarafından 16/7/2014 tarihinde oy çokluğuyla reddedilmiştir. Karar gerekçesinde, grev uygulanan iş yerlerinde ülkemizin cam üretiminin %90'ının gerçekleştirildiği ve davalı Başbakanlıkça gönderilen Ekonomi Bakanlığının, Milli Savunma Bakanlığının, Sağlık Bakanlığının ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin yazılarında, uygulanan grevin genel sağlığı ve milli güvenliği bozucu etkisinin olduğu yönünde görüş bildirdikleri dikkate alındığında başvurunun ileri sürdüğü hususların erteleme kararının yürütülmesinin durdurulmasını gerektirecek nitelikte görülmediği belirtilmiştir.

13. İki üye, uygulanmakta olan grevin milli güvenliği ve genel sağlığı bozucu nitelikte olduğunu ortaya koyan geçerli ve inandırıcı kanıtların bulunmadığı ve kararın kanunda öngörülmeden ekonomik sebeplere dayalı olarak alındığını belirterek karara muhalif kalmışlardır. Muhalif üyeler, a) grev hakkının sadece yasada sayılan nedenlere dayanılarak ertelenebileceği; ekonomik, siyasi veya başka bir gerekçeyle erteleme kararı alınmasının mümkün bulunmadığı b) birçok temel hak ve özgürlüğün kullanımının sınırlandırılmasına veya yasaklanmasına sebep olarak gösterilen milli güvenlik ve genel sağlık kavramlarına ilişkin bir tanım bulunmadığı, soyut ve belirsiz olan bu kavramların geniş yorumlanmasının bu gerekçelerle hemen hemen bütün grevlerin ertelenmesine yol açacağı c) milli güvenlik kavramının Danıştay Onuncu Dairesinin 19/4/2006 tarihli ve E.2003/6134, K.2006/2551 sayılı, genel sağlık kavramının 15/10/1997 tarihli ve E.1995/6497, K.2005/3777 sayılı kararlarında tanımlandığı d) anayasal bir hak ve işçi açısından güvence olan grev hakkının kullanılmasını nedeniyle üretimin bir süre durmasının milli güvenliği ve/veya genel sağlığı nasıl ve ne şekilde bozduğunun açık ve tereddüde yer bırakmayacak şekilde ortaya konulması ve bu yapılırken ölçülülük ilkesi ile demokratik toplum gereklerinin dikkate alınması gerektiği şeklinde değerlendirmede bulunmuşlardır.

14. Başvurucu, 23/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bireysel Başvuru Sonrası Gelişmeler

15. Yürütmenin durdurulması talebinin reddine ilişkin karar 4/8/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 6/8/2014 tarihinde, ret kararına itiraz etmiştir.

17. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu; 23/9/2014 tarihinde, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmediği gerekçesiyle başvurunun itirazını reddetmiştir.

18. İtirazın reddine ilişkin karara iki üye muhalif kalmıştır. Muhalif üyeler öncelikle, itiraz tarihi itibarıyla altmış günlük erteleme süresinin dolmuş olması nedeniyle 2577 sayılı Kanununun 27. maddesinde belirtilen koşulların gerçekleşmemiş olduğunun ileri sürülebileceğini, bununla birlikte grev erteleme kararı alındıktan sonra greve devam etme imkanının kalmadığını ve erteleme süresi sonunda taraflarca anlaşma sağlanamaması halinde uyuşmazlığın Yüksek Hakem Kurulunca çözümleneceği göz önüne alındığında anayasal bir hak olan grev ve toplu sözleşme hakkının Bakanlar Kurulu kararı ile fiilen ve hukuken ortadan kaldırıldığını belirtmişlerdir. Muhalif üyeler

bu nedenlerle işlemin uygulanmasının devam etmesi nedeniyle telafisi güç zarar bulunma koşulunun gerçekleştiği, diğer koşul olan işlemde açıkça hukuka aykırılık bulunup bulunmadığının incelenerek karar verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

19. Davanın esasına ilişkin yargılama ise halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

20. Anayasanın "Grev hakkı ve lokavt" kenar başlıklı 54. maddesi şöyledir:

Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenin lokavta başvurusunun usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir.

Grev hakkı ve lokavt iyi niyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve millî serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz.

Grev ve lokavtın yasaklanabileceği veya ertelenebileceği haller ve işyerleri kanunla düzenlenir.

Grev ve lokavtın yasaklandığı hallerde veya ertelendiği durumlarda ertelemenin sonunda, uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulunca çözülür. Uyuşmazlığın her safhasında taraflar da anlaşarak Yüksek Hakem Kuruluna başvurabilir. Yüksek Hakem Kurulunun kararları kesindir ve toplu iş sözleşmesi hükmündedir.

Yüksek Hakem Kurulunun kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

Siyasî amaçlı grev ve lokavt, dayanışma grev ve lokavtı, genel grev ve lokavt, işyeri işgali, işi yavaşlatma, verim düşürme ve diğer direnişler yapılamaz.

Greve katılmayanların işyerinde çalışmaları, greve katılanlar tarafından hiçbir şekilde engellenemez.

21. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun "Grev ve lokavtın ertelenmesi" kenar başlıklı 63. maddesi şöyledir:

"(1) Karar verilmiş veya başlanmış olan kanuni bir grev veya lokavt genel sağlığı veya millî güvenliği bozucu nitelikte ise Bakanlar Kurulu bu uyuşmazlıkta grev ve lokavtı altmış gün süre ile erteleyebilir. Erteleme süresi, kararın yayımı tarihinde başlar.

(2) Erteleme kararının yürürlüğe girmesi üzerine, 60 ıncı maddenin yedinci fıkrasına göre belirlenen arabelleme süresi, uyuşmazlığın çözümü için erteleme süresince her türlü çabayı gösterir. Erteleme süresi içerisinde taraflar aralarında anlaşarak uyuşmazlığı özel hakeme de götürebilir.

(3) Erteleme süresinin sonunda anlaşma sağlanamazsa, altı iş günü içinde taraflardan birinin başvurusu üzerine uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulunca çözülür. Aksi takdirde işçi sendikasının yetkisi düşer."

22. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun "Yürütmenin durdurulması" karar başlıklı 27. maddesinin (2) ve (7) numaralı fıkralarının ilgili kısımları şöyledir:

"(2) (Değişik fıkra: 02/07/2012-6352 S.K./57.md.) Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir. Yürütmenin durdurulması kararlarında idari işlemin hangi gerekçelerle hukuka açıkça aykırı olduğu ve işlemin uygulanması halinde doğacak telafisi güç veya imkânsız zararların neler olduğunun belirtilmesi zorunludur. ...

(7) Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarına, ... kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir."

NOT: Her kriter bağlamında her unsur için birer paragraflık ayrı ayrı hak ihlâli iddiaları ileri sürülmelidir.

1. Grup: Müdahalenin ortak koruma alanındaki hangi hak ile ilgili olduğunu belirlemeli ve kanunilik (ulaşılabilirlik, öngörülebilirlik, belirlilik) unsuruna ilişkin ihlâl iddialarını bir paragrafta yazmalıdır.

2. Grup: Müdahalenin meşru amacı (Anayasanın ilgili maddesinde belirtilen sebeplerden birine girip girmediği ve amacın muğlak olup olmadığı) unsuruna ilişkin ihlâl iddialarını bir paragrafta yazmalıdır.

3. Grup: Müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığına (açık fikirlilik, hoşgörü ve çoğulculuk) dair ihlâl iddialarını bir paragrafta yazmalıdır.

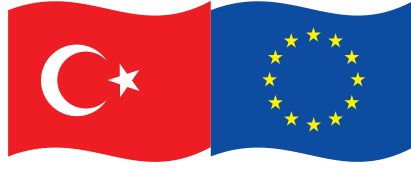
4. Grup: Müdahalenin ölçülülük (elverişlilik, gereklilik, orantılılık) unsuruna dair ihlâl iddialarını bir paragrafta yazmalıdır.

Tüm gruplar ihlâl tespitinun yanında tazminat talebinin nasıl olması gerektiğini dile getirmelidir.

A series of 30 horizontal dotted lines for writing.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

BİREYSEL BAŞVURU

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı 12 Eylül 2010 tarihli Anayasa Değişikliği Referandumuyla Anayasa'nın 148. maddesinde yapılan değişiklik sonucu kabul edilmiş ve 23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Bireysel başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

INDIVIDUAL APPLICATION

The right to individual application to the Constitutional Court of Turkey was introduced by the amendment of the Article 148 of the Turkish Constitution adopted on 12 September 2010 and entered into force on 23 September 2012. Everyone, who claims that one of her/his fundamental rights and freedoms, as protected by the European Convention on Human Rights and guaranteed by the Constitution, has been violated by public authorities may apply to the Constitutional Court. This remedy is only available where ordinary administrative or judicial remedies have been exhausted.

Bu proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütölmektedir.
Bu projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

This project is co-financed by the European Union, the Republic of Turkey and the Council of Europe and implemented by the Council of Europe.
The Central Finance and Contracts Unit is the contracting authority of this project.

www.coe.int/tr/web/ankara

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi
R.Tagore Cad. No:10/8 06550 Çankaya, ANKARA
T : +90 (312) 468 84 64
F : +90 (312) 468 84 06
E : siac.ankara@coe.int

aymbbprojesi

Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Projesi

Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Projesi

PAYDAŞ KURUMLAR

- Yargıtay
- Danıştay
- Adalet Bakanlığı
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu
- Türkiye Barolar Birliği

STAKEHOLDERS

- Court of Cassation
- Council of State
- Ministry of Justice
- Council of Judges and Prosecutors
- Union of Turkish Bar Associations

TUR